

וכול הדברים האלה, כי אכילת המטעמים היו לנצח הזמן, הזמן גרם לאכילת מנהו זו, גם האמן גרם לו ליחזק לנצח את צנו, כי ליל זה הוא זמן זכרה שאורכות טללים נפתחים זו לזכרה, ולזה היה תחלת זכרתי, ויתן לך מלל השמים. וזהו יתיישב לנו מה שעמדו זו המפתחים, למה תלה יחזק את הזכרה באכילת המטעמים כאשר הזכרה ע"ז הזויה לעשו, ולא כן עשה יעקב זכרתי את צניו? אף משה לא עשה כן זכרתי את ישראל, ועל זה הרבו המפרשים זכרים קשוי הזויה, גם לזכריהם שהיו המטעמים לעשות גם הכנה ראוי לנפש המזכך והמתזכך, והיו לתי"ו המטעמים הסבה העיקרית להשפעת הזכרה ולקבלתה, יקשה לך לישאל דקרא, שאמר בעבור תזכרך נפשי, כי לשון בעבור ישומם בהתקשרות המוכזב עם סבתו זכרתי. המושג המוכזב, ויחזק היה לו לומר לשון זבל זה תזכרך נפשי, זכרתי סבה הגורמת. (עי' פי' זה י"ז ח' בעבור זה) אמנם לפי המזוה, מדברי פרקי דר"א אין לזכרה התלות זמטעמים, ואין המטעמים סבה מוכרחת לזכרה, כי אמנם הזמן היה הגורם לשני זכרים אלה לאכילת מנהו, ולהשפעת זכרה והאחרון זה צבור הראשון זה אחר זה, לכן אמר לשון בעבור, וי"ל כי יסוד דברי פרקי דר"א רמזים זבלשון שהתחיל בו יחזק, באמרו, ועתה שאל נא לך, מלת ועתה יורה על הזמן כאלו אמר הזמן הוא הגורם לשני זכרים אשר לומר אליך: בנו הגדול. לא קראו המתזכר צבור לפי שהאציד זידים את משפט זכרתי, שהיה מנחה זעניו והפקירה ליעקב זבל מחר כמזוהר זמקומו: (ד) ועשה לי משעמים, אין כוונה יחזק בשאלת המטעמים לתענוג הגוף ורוח הסעם, רק כדי שיהיה נפשו שומה ומתענגת, ומתוך שומה הגשם תחול עליו רוח"ק, וכמאמרם אין השכינה שורה אלא מתוך שומה שגאמר והיה כמנן המנן והשי עליו יד ה' (ר"ת), ויש להוסיף ע"ז כי המתזכך הוא כנור להוריד שפע עליון אל המתזכך, והיותו שהמתזכך אמנני להשפעת זכרה אל המתזכך לכן יקריב אותו אליו ויעמידו נכו, כמו שהסוית אליהו את צן הטרפית שהתמודד על הילד שלשה פעמים, וכן אלישע בהסויתו צן הסויתית שכב עליו וחס על פיו, ותחלה אמר ושמתי משעמתי ע"ם הנער, וכן יעקב אמר קחם נא אלי ואזכרם, וישת ידו עליהם, וכ"ז מורה כי להורדת השפע אל המתזכך באמנעית המתזכך ראוי לזה שיקרב אליו זמקום, וכן יחזק העתיר לנכח אשתו, העמיד אותה נכחו להקריבה אליו כדי שיוכיף אליו דעתו יותר כמ"ס הר"ן זכרוש השני" ולזה גם המתזכך יקרב עמנו זבל יכלתו אל מקור שפעת הזכרה, יתזודד זדעתו ויקשר מתזכרתו זענייים קדושים חלקיים להיות מוכן וראוי להוריד על עמנו השפעה העליונה, וזהו יוכשר להליך על ראשו זמן שפע הגזוהי ויש לו כח להליך שפעת זכרה העליונה אל המתזכך הקרוב אליו: וכבר דימו ענין הגזוהי אל הלז אשר אמנו חולאת חיים לבל האזרים, וכל הקרב הקרב מן האזרים אל משכן הלז יוקדם לו השגת חיים, דוגמה לזה אמרו המתפלל לך לכוין לזו אל בית קדשי הקדשים, כדי לקשר נפשו זמקום המקדש, (ועד"ז) כי לנו עזבך את אצני ואת עפרה יחננו, שאמרו עליו באגדה שנשאו עמם ומאנני ירושלים ועפרה לזכות להם זבל זכרתי), והיה מכוונה יחזק לקשר נפשו זמטעם הזכרה אל המקום המקודש ביותר, לכן אמר: לא השדה, והוא המקום שהוא מיוחד אליו תמיד לתשלה, כמ"ס וילא יחזק לשון זכרה, והוא הר המוריה מקום עקדתו (בזמקום ד' פ"ח), והוא המקום אשר אמר עליו יעקב אין זה כי אם בית אלהים זה שער השמים, ששם הוא מקום חול שפע הגזוהי ומראה הסויון מן השמים, וממקום המקודש הלזה יגור לו ליד חיה או עוף וממנו יעשה לו מטעמים, זמטעמים זכר אשר ממקום המקודש יבא, תחלחל נפשו זמקום אשר זו מקור הגזוהי מצוה הזכרה (מנורף) לזה מצדדורי ל"ק זמטעמי המאכלים כיווד ל"ח), ולזה הזכיר יחזק זמטעם הזכרה שדה אשר זכרו ה', שאמרו עלה זמכרתי"י מן שדה דא שדה דתמוס, כמ"ס רש"י: (ה) וילך עשו השדה, יחזק אמר לו לא השדה, כי כן ראוי לבל אדם שעיקר דירתו זכרתי זתוך העיר, והתנועה מן הפנים אל הסוץ נקראת יליאה, אבל עשו שהיה איש שדה וחס היה כל עסקיו אין התנועה אל השדה נקראת יליאה רק הליכה: (ז) לפני ה', זכרתי שישכים על ידי (רש"י) ורשעים כחז לפני ה', זכרתי ה', אבל גזר ליד לפני ה', פי' זבל העולם וכן עיר גדולה לחלסים, זבל עולמו של הקב"ה לא היה עיר גדולה כניוה, ועמ"ס זכרתי לחלל למס לפני ה': ואברכה לפני ה', זכרתי שישכים על ידי (רש"י) כי יש זבלשון פנים ענין דעת חפץ ורעון (כמזוהר זמלאה הארץ ממת מפניהם, אל פניו ישלם לו) וזכרתי רגיל לשון פנים על הרעון והדעת כאמנם זכך לאדם שלא זכרתי, אין מתירין לו אלא זכרתי, כלומר מדעתו ורעונו, וכן זכרתי על דבר הוחר לשון פנים, קץ כל זכר זבל לפני — ולשון לפני ה' שאמרה זכרה אין זה שנוי ממה שאמר יחזק תזכרך נפשי, דמדקאמר נפשי, והיא מדע זכרתי"ק אס יסכים הקב"ה (משכיל לדוד) וזמאת ה' והא סד הוא כי הזכרה ה'ולאה מפי קדושי עליון איננה כפי העולה על דעתו רק כפי מה שמושפע אליו משמים, כי יחזק זמטעמתו לעניינים רוחניים חלקיים ונפשו מושפעת ומתזכרתו

מחומריותו ומתקשרת בעליונים וכאילו עומדת עם לפני ה', להמשך מטוה ה' אל המוכן לקבל הצרכות -- וזוה תוסר התלויה מעל הצדקה הזאת איך היתה לעומה למרות את יחס ולעשות הפך רגונו, חונם צדואינו אל עיקר הכוונה מעשים נכונים מאל, כי אחרי ששמענו דברי יחס לצדך צרכת הנפש שהמכוון צו לפני ה' כלומר לפי רגון ה', הנה היא ידעה צדירור גמור מצרכתו לעשו איננה לפי רגון ה', כמו שנאמר לה מפי הכזואה ורצ יעצור לעיר, שהגדול יהיה נכנע תחת הצעיר, והיא גם היא ידעה בגדול זה שומעויו מקולקלים ואינו רחוי לצרכה, איך תניח את יחס לעצור פי ה' לצדך את הגדול ולעשותו ראש על אחיו וצרכתו זאת תהיה צרכה מועטת לפי שלא ידע מאמר הכזואי ורצ יעצור לעיר, וגם לא ידע שומעויו מקולקלים ואינו רחוי לצרכה, ואם תניח אותו לצדך את הגדול, תהיה ממשלה זאת תחת ידי ומאשים נפשה צוה, ולא רתה להודיע אמתת הדבר ליחס, לצלי עבר אותו לדעת כי יש לו בן המקולקל צומעשים, לכן דקה מאל לעשות בתחזות מרמה שלא יאונה ללדיק זה ומשול לעשות צטעות הפך רגון ה', ובחמנה נפלאה השדלה שיצדך יחס כפי רגונו לצדך צרכת הנפש שהוא כפי רגון ה'. וזה היתה כונת יחס צאמת. והדבר דומה למי שרואה איש עור יולא לזרוע שדוה והולך וצא אל חלקה תחת משדותיו אשר גפירת ומלח שריפה כל חלמה, והאיט הרואה אותו אינו רואה לומר צפירוש טעות הוא צידך כי צוה היה מלעזר להחמוק על חסרון ראייתו, לכן בתחזות מרמה יעשה עד שלא ירגיש כי איש אחר ימנעו מלהפיץ זרעונו על החלק אשר לא תזרע ולא תלמיח, כי יעה את ידו לשנות אותם על חלק שדיהו הראוי לזריעה. הנה כל משכיל יצדק את האיש הזה אשר בתחזות מרמה עשה את עלמו צעייס לעור להסיר ידו מנקום המקולקל ולהטותה אל נקום הראוי לזריעה: (י) אשר יברך, תוספת מלת אשר נראה לפרשו כמו אשר שומעתי צקול ה' (ש"א ט"ו) שפירשוהו כמו חונם אכן לאמת הדבר (כמ"ס ר"ש צ"ח ט"ס) וטעם אשר יצדך צדואי יצדך ואין לי ספק צוה כי סומה על האומר לה מפי הכזואה ורצ יעצור לעיר, לכן החליטה צרכת יעקב לרואי: (יב) אולי ימשיני אבי. היה לו לומר פן ימשיני, כי לשון פן ישמש כשאין המדבר חפץ במליאות הדבר, כמו פן ישלח ידו, פן נפוצ ע"ס כל הארץ, פן יקראנו חסון, ואם היה חפץ שלילת המשום הוליל פן ימשיני, וזה נראה כי יעקב איש התמים לא היה דעתו נוחה לצטל רגון אציו, והיתה נוחה ליה שיצדך אציו לאשר יחפוץ לצרכו, והיה נקוה ומיחל צטטול השתלחותו צוה, לכן אמר לשון אולי לזשון זה ישמש כשהמדבר יקוה קיום דצרייו, כמו אולי יחן, אולי ישא פני. עמ"ס צח"ב כ"ב ל"ט אולי לא תאצה האשה. והרמזין אמר, שלא חשש יעקב שימנעו אציו כזונה להכיר אותו, כ"א אולי יקרב אותו יחס אלו לנשק לו או לשום ידו עליו, כדך חנת האז אל צנו, ובממשותו זה ימלאהו חלק. לדצרייו מלת אולי כהן צפטו: כמחצתע. מגזרת חנה, וה"פ והע"ן ככול ע"מ חשבגני מן יגה אחר. והכפל יורה על היתרון, כמו חשבגני, יפיעית (רו"ס) וטעם כאיש המטטה את חצרו טעות גדולה מאל. והא דאמר כמתעטע צ"ב"ק הדמיון, כי תחזולותיו בהרומם שיעשה יחס שלא מודעת דבר שהוא הפך רגונו הוא טעות שאין גדולה הימנה, והוליל מתעטע צלל כ"ק הדמיון. אונם אחרי שחשבת יחס את עשו היתה אהבה צטעות כי לא היה נודע לו ממעשיו הרעים, רק עשו היה איש ליד ומרמה ובתחזות ערמה עשה להמשך צעייני אציו לאיש נקי פנים, מעדות הכתוב, ויאהב יחס את עשו כי ליד צפיו, כלומר שחלקת פיו ובתחזות מרמה קשר נפש יחס לאהוב אותו, ומסבת טעותו זאת היתה דעתו לצרכו להיותו צבור. ואם היה נודע ליחס האמת שאין זה רחוי לצרכה מלד מעשיו המקולקלים, לא צלצד שהיה נמנע מלצרכו, חף גם זאת היה עושה לקבל חלקו צוה וצא, אי"ב השתלחות שלא יצוא ממשול כזה לידו הוא צאמת רגונו, והדבר אשר יעשה שלא כרגונו המוטעה הוא רגונו המאומת, והמשדל לצטל רגונו המוטעה כדי שיקיים רגונו המאומת אינו מתעטע צאמת, רק נראה צפטקפה ראשונה כמתעטה, לכן אמר כמתעטע צ"ק. דע דאוקלם חרגם כמתעטע כמתלעב והוא לשון לעב וציון, ויחלקו צו ויאמרו לו עלה קח (מ"צ צ' כ"ב) חרגונו ואתלעצו צ'. חרסה וקלסם לכל חלמות (יחזקאל כ"ב ד') חרגונו חסודין וליעזו. וכן יצ"ע חרגם כמתעטע כממך והוא לשון חסוק, חקק שרה, חרגם גחכת, והי כמלסך צעייני חמניו חרגם כממך. לדעתם שרש חנה דומה לשרש החל, שורה על הטעות. ואציק החל צי, אל יוסף פרעה החל. ויורה על החסוק והלעג. ויהתל צהס אליהו. הנה לתרגומם הגדיל יעקב לחשוב עשייתו זאת לעון היתר גדול, כי יגרס שיהיה אציו ללעג ולקלם לכל השומעים, שלא ידע להסיר מלהיותו מרומה צומעשיו: קללה ולא ברבה. אפילו צרכה תחת שהוא עמיד ליתן צסוק אלו תומה לי (רבה) והיה נלקם צשמים צקללה מונשית כעת, ובמניעת צרכה לעמיד, כי כל בן נקוה צרכה מאציו. וכן פי"י הרע"ס אס אולי יאזיל לי צרכה לא יצרכני אס אטעוה: (יג) עלי קללחך. עלי להכנס תחתך אס תזרע לך קללה, כמו שאמרו ז"ל עשה שלמה שקיבל עליו קללה יוצא והשיגוה (רע"ס)

וכתיב: אין לומין מולטיטיין ייחון עלי ועל נפשי. ואונקלס תרגם עלי אחאמר כנבואה ללא ייחון לנפשי עלך, יראה שפירש מלה עלי ענין הסחלקות, כמו העלו חסדיך משכן קדש, מטרך בני עליית. אל תעלני בחיי ימי, כעלות גדיש צמחו, וטעמו כאן קללתך היא מוסלקת ממני (איך זין איצטרקט צען, איצער מייך וועג) אין צלזי סום חששא סיקללך ואין לי לדואג על זה, כי דבר צדור הוא אלני שלא יקללך (וצרעה אמרו עלי לכנום ולומר לאציק יעקב לדיק ועשו רשע וצומכרשצ"י קומ"צ א) צשעתא דקרא ליה יחאק לעשו צרי יעקב לא הוה חנון וסיימתא ארעמת לה לרצקא, ורצקא ארעמת ל"י ליעקב וספיר רוח לה הגרדיל (צהגותיו לסרקי דר"א פל"צ צומה שאמרה רצקא, לאשכר אני מזהה אותך, שצטס אני שהיא השכינה, מוי זה אליך. ורצקא אלה יתפתחו לנו כמה מנעולין צענינא דרצקא אמרו צהסתדלותה הגדולה נגד רעון צעלה, והכריחה את יעקב לעשות נגד דעת אציו, כי כל אלה עשו לקיים דברי הנבואה צשעתה, ומורק לזה מה שאמרו לרצקא צעמ הריונה, ורצ יעצור לעיר, וצמקיי דר"א איתא צשעה שאמר יחאק לעשו עטה לי מטעמים רוח הקדש ומשיבה ואומרת אל תחלם את לחם רע עין ואל תחאו למטענותיו — ועל רצקא שומעת דצבר יחאק, אמר יצ"ע צתרגומו שומעת צרוח קודשא: (ד) וילך ויקח ויבא. אין ספק שהיתה הנרכה חציצה על יעקב, וכאשר לו ראה שהשעה לחוקה וצומעו הסומהמות ישו צעו מן השדה ויצא את המטעמים לאציו, והיה לו ליעקב למחר ולהזרח צהצחא הגדיים לאמו, וצפרט לקיים מלות אמו, וא"כ הוה ל"י לקרא להזכיר מלה דזיכורא. כאמור צהצרהס וירץ לקראחס, וצחליעור וירץ העצד לקראחה, ורצקא וממחר וחורד כדה, וממחר ומער אל הסוקת, אף כאן ציעקב היה ראוי לומר וירץ ויצא לאמו ולא אמר קרא כן רק וילך ויקח, זה יורה שלא היה מזרח דצבר להיחור כממנה את אציו רק לצו אכסו לעשות רעון אמו. וכדצרי רצותיו צרעה וילך ויקח ויצא, אנוס וכסוף וצוכה: (שו) בגד"ה החצרת. ערש"י, אומס צומכרשצ"י (צא ל"ט) איתא הסומדות צגרי מלכות צמשי חסצ וארמא דעלמא דגניון להון צצומין וריחין ליקרא לצבוסי, ומה לאמרו דאיון לצוסיין אמו לההוא רשע דעשו דמסיצ להון וממחרו והיו של אדם הראשון קשיא מלה דאיון לצוסיין דאתלצשו צבו אדם ואחתי" לא אתלציש צבו צר כט אחרא, ע"ש: בנה וגו' הגדול בנה הקטן. כמה פעמים החכמו יעקב ועשו צפרשה זו צלתי חוארס, רק כאן הצלצטת הצגדים הסכרו צחאר גדול וקטן, להורות על כשרון מעשי סהסתדלותה צזה לא היתה מעשה הדיוטיית לרמות את צעלה ולעשות הסך רעונו, רק כונתה האמתית היתה מלך חאר שלהס שזה גדול מה קטן ולקיים את האמור לה עפי הנבואה ורצ יעצור לעיר. ולרץ הגדול להיות נכנע תחת הקטן: וחלביש את יעקב. הגיח יעקב את אמו להיחור כמשרתת אליו להצישו ולא היה לוקח את הצגדים לצצטס מעלמו, כי מעשה זו לרמות את אציו היה שלא לרעון יעקב: (שו) הלבישה על ידיו. כצר אמר הסכס עת לכל חסן, כי לכל הדצרים זין המיוצ זין הסוקר יש זמן קצו, שחס צה צזנונו הוא משוצת, ושלא צזנונו הוא מנוגה, הלא תראה, כי מחדצרים המנוגים צתכלית הגנות הוא, שהירוג אדם את אציו צידיס וצדעה מיוצצת, כי היא פעולה המחדצת לטצע למוכר ולדת. ומיני יש זמן שמונה על אדם ומורה עליו להסתאכר על אצותיו להאצידס מן הארץ, והוא כשיסייתהו לעצור אלילים, ואז יהיה פעל מיוצצת צתכלית השצת, כחצו צה חמנוול ולא חכסה עליו ידך תהיה צו צראשונה להמיתו, שמונה ציד הניסת להכרו חפי"ה הוא צנו, וכמה שיצח אצו הצציאים את בני לוי דצבר זה צאמרו עליהס האומר לאציו ולאמו לא רחיתו. וככה הוא צכל הסעולות, דצשעה זו הוא מנוגה מחד, וצשעה אחרת יש צה לך שצת, וכאמורס פעמיס שאתה מתעלס צהצת אצדה, ואמרו גדולה עברה לשונה ממונה שלא לשונה. וככה הוא צענין זה דרצקא ויעקב, ענין הרמיה היא מנוגה מחד לכל אדם אף כי לאשה עם צעלה ולצן עם אציו, אצל לפי העת והזמן פעולתס ומשוצת, כי יחאק להיחור מועטה ומחלקת לשון עשו, והיה ממוחרק ידעיה מכל תועבותיו, לכן היה חשו צענינו להשפייע עליו צרכו, ומה היה להס לרצקא וליעקב לעשות, צידועס כל תועבותיו, ומארת ה' ראוי לחול על צית רשע כזה, והצרכה אליו היא לרעמו, כי צמוספות עוצות זמניות אליו יוסיק רשע על רשעתו כחצו עותר אל חתן לי סן אשצע וכחשתי לאל. ואס היו סחוקים, היו מוחייבים עלמס לעצור על לפני עור לא חתן מכוול, כי יחאק מלך עעותו הוא כעור דצדך, והמניחו ליפול צרעת פעולה לא טובה, הוא הוא הסורש רשת לצגליו להלכד צומעשה רע, ואס היו הולכים ומודיעים ליחאק את תועבותיו היו נלכדים צרעת חטא חמור צעון לשון הרע שהוא כע"א כג"ע וכשפ"ו. מורק לזה, כמה מן הפער והיגון היו מצחיס צזה אל יחאק צהודעו שיש לו צן שהסתכר לאציו שצשמיס, נן סמוצת מעשיו הסומועבים היה מוקלר מיי חיי אציו אצרהס חושש שנים, הנה להנלל מכל הדרכים הרעים האלה, לא היה דרך אחרת לפניהס כ"א לעשות פעולה, המדומה כשקר וכרמיה למי שלא ידע עוצ הענין, והוא אמת לאמתו למי שרוע חוכן הדבר וצירורו, והיא פעולה שהמרוונה עלמו יודה וישצת את המרמה אמו על

שהגילו מנהיגות מלדיק את הרעע ומרעיע את הדיק, וכוזו טעשה יתקן בלמזת חסרי כן בשלמו
 את יעקב למזן זכרו זכטט חפלה זכרחה אברהם. וזה שאמר ריביל (רבה פס"ה) מלדיק רעע
 ומרעיע לדיק תועבה ה' גם שניהם, לא מונה שהיתה רבקה אהבת את יעקב יותר מעשו עשתה
 את הדבר הזה, אלא אמרה לא יעול ויעטי צהוא קצא על שם תועבת ה' גם שניהם, ע"כ
 והדברים מוזכרים: (י"ו) וחתן את המטעמים, לא אמר ויקח את המטעמים, כי יעקב מלד עלמו
 לא היה מתעורר לקחת אותם כי כל מה טעשה צוה היה שלא לרעו, רק רבקה התאמלה לתת
 אותם צידו, ואמרה רבקה, ליותה אותו רבקה עד השתח, והוא מללל אמר ויצא כלשון האמור צעשו
 (פ"ח) משענו שלא היתה ציעקב שום הבטה, רק רבקה ליותה אותו עד פמוך לפתח וטס נתנה את
 המטעמים צידו, ולא נשאר ליעקב כ"א הכניסה אל חדר חציו: (י"ט) אנבי עשו בכרך. רצ"ט
 אמר חכמי זמקום עשו לכבחה, כי צעביל הכבחה רלה יתקן לצרך את עשו לכן היו הכבחות רלויות
 ליעקב זמקומו שכבר לקט ממנו הכבחה והוא מכמו צא, כי הנא מכמו של זכרו הכי הוא כמחו
 ועומד זמקומו, שהיה המלחך כשהיה מדבר עם הנביא היה אמר אני ה', וכן הנביא כשהיה מדבר
 עם ישראל, ומפורש מלאנו שאמר המלחך ליעקב חכמי האל בית אל, כי ידבר כלשון שולמו, ולזה
 אמר יעקב חכמי עשו זכורך, שאילו אמר חכמי עשו כלבד היה דבור צלמי אומתי, ומפני זה הזכיר
 זכורך כי צבחה הכבחה הוא זמקום עשו, וכן כשאמר לו יתקן האמה זה צני עשו הסיב אני. לא
 אמר אני עשו אלא אני כלומר אני הוא שאתה ראו לצרך, עכ"ל. ולי' טעוועס פדור לשון זמיר
 האצות, שלא כלבד שלא הוליא שקר ומפיו אף גם זאת עשה לעורר דעת חציו לשום אל לב שהוכרה
 הכבחה מעשו וצחה לגורלו. והוא זה, ה' עשאמר לשון חכמי ולא לשון אני, ז' משלל הזכיר מלת
 צך, ג' מהסקדים טס העלם לשם החאר, בחור הדברים כי יש הבדל בין מלת חכמי למלת אני,
 מלת אני שוללת המחאר ומלת חכמי שוללת גוף חסר (כמבואר לעיל לך לך פ"ו ז' ע"פ אני ה'
 חסר הולחתיך), ואם היתה דעת יעקב להוליא שקר ומפיו כדי לרמות חציו היה לו לומר מלת אני,
 כי צוה לא היה כ"א הודעה על שאלת מי אתה להודיע חארו, אבל חלילה לזמיר האצות להכשל
 זרחה השקר והרמיה, מפיו ולבו היה שוים צאמרו חכמי עשו, כי צמלת חכמי נתן מכשול לעצמו
 אשר עי"י תעורר ספק כלבד חציו על אמתת אומרי פיו, כי כל הרוה לשקר ולרמות את זכרו הלא
 ישמור מאד פיו ולשונו כלבי הוליא זכורך דצרו אף מלה אחת אשר מונה יתעורר לב השומע
 להסתפק באמתות הדברים, כי צמלת חכמי שהיא שלילת גוף חסר שלל צחלמת חצוניתו לאמר,
 שהמדבר לפניו כעת הוא עשו ולא איש חסר, וזכונה עשה כן והשכיל דצדיו, כדי לעורר דעת
 חציו ולהכניס כלבו ספק באיש המדבר לפניו; ואפשר שצמלת מזה נתעורר יתקן אל המשמות;
 ולכונה זו הקדים ג"כ טס העלם לשם החאר, כי מדרכי הלשון להקדים ממיד עיקר המכוון ולאחר
 הספל (כמבואר לעיל ע"פ והנה צן לשרה אשתך), ואם היתה כוונת יעקב להכמיש ולרמות את
 חציו, הי' להקדים טס החאר ולומר זכורך עשו, לפי שהכבחה מכשירוה אל הצרכה והיא קצה
 אל נחלתה, אונסם לא כן עשה זמיר האצות שמר פיו ולשונו והקדים טס העלם כי הוא העיקר
 לפי המכוון ממנו, להורות על עלם גופו שעומד זמקום עשו, והכבחה נטפלת ממילא, לכן חסר
 מלת זכורך, ולזה השמיט יעקב ג"כ מלת זך כמו שאמר עשו, כי אז היה משמעות דצרו היותו
 זכור המולדה ואין זה אמת; צינה זאת קורא משכיל צין לשון שאמר עשו אני צך זכורך עשו
 וצין לשון שאמר יעקב חכמי עשו זכורך, ותראה איך השתמר יעקב צהשכל מלהוליא שקר, וסידר
 דצרו באופן שהיה חציו יוכל להסתפק באיש העומד לפניו, והצונן עוד כי מלאמר יעקב צוה יש
 להצינו צאחד משתי פנים, כי מלת הגוף שצא זמקום טס הנושא והנשוא חסריו חאר יצן ממיד
 צחוספת דבור המליחות (וערבא זוכטטאנטיווח) היה אז הוא, המורה על הקשור והרכבה כמו,
 כי עפר אתה (שטויב [ציבט] דוח), אני יוסף (איך [צין] יוסף), ומלאנו שציבא מלת הגוף הנפתח
 צין נושא טס לנשוא חאר (צדה"א) אברהם הוא אברהם, (דברים ל') ה' הוא אלוקים, הנה מלת
 הוא זמקום דבור המליחות, ולזה אם נוסף דבור המליחות חאר מלת חכמי, כאלו אמר חכמי (הוא)
 עשו זכורך, איך הוא מלאמר חאר נושא והנשוא ויהיה עשו זכורך חאר למחאר חכמי (איך צין
 עשו), אונסם אם נשמיט מלת הוא חסר חכמי, ונוסיפנו חסר מלת עשו, כאלו אמר, עשו הוא
 זכורך, ומלת חכמי הקודמו אינו מחובר עם ויאמר עשו זכורך, (שצמלת הוא מוסקב צעטם פטט,
 אבל הוא מתחבר עם מלאמר עשיתי כל אשר דרחת, וטעמו חסר שאלת מי אתה, אמר יעקב כלשון
 תימה וזדרך קריאה חכמי! כלומר מה שאתה רולה לדעת מי חכמי, אשציב: (הוא) זכורך:
 משיא צוה את חציו לדרך חסר הצפסקת דברים חסר מלת חכמי, ואח"כ כוונת רחשית דצרו להודיע
 מי הוא המדבר מלת חכמי, ואמר, עשיתי כאשר דרחת חכמי קיימתי זה כמה פעמים מה שליות עלי
 לעשות, וצחכמה פידד יעקב את דצרו חלה לטיותם משתמעין לחרי אפי, כי היה ירא לאמר האמת
 לאמתו

לאמתו שהוא יעקב ומשדל להשיג הזכרה כי היה מלעזר את אציו להרדיע שהגן שהוא משדל לזכרו אינו ראוי לזכרה מולד מעשיו המקולקלים, הנה להגלל מזה היו מורכת למדר זכריו צחות שלהשומע יזכרו צדק המשתלם לנודר, ואין זה שקר רק דברים שאינם צדוקים, וכמו שיהודה אמר על יוסף ואחיו מתי, שלא הוליד זה שקר מפיו כי"א דברים שאינם צדוקים שמשמעתין למתי אפני, כמש"ש. (ולזה התכווין רש"י צפ"י, ומלת המזיח שהוסיף לאו דוקא): עשיתי כאשר דברת אלי. דבור זה הוא סתום, ובהשקפה ראשונה משמעותו כל אשר דיבר יחמק לעשו ללאת המדה ללוד ליד ולעשות המטעמים, ואמר קום נח שבה, הקימה הוא הפך הישיבה, ויאמרו המפרשים, לשון קימה זה אינו רק הכנה אל הישיבה לאכול לחם וצנחת, ול"י דמאמר קום נח מוסב על מה שאמר תחלה עשיתי כל אשר דברת אלי, שנגלל זה גם כל מה שאמר יחמק, גם מה שמוגע לעלמו, שהצטיח לאכול מן המטעמים, וכאילו אמר, אני קיימתי מה שגוימתי, לכן אצקש, קיים גם אתה מה שאמרת לאכול, קום נח טעמו קיים נח דברכי (צעטשליטיגע לך), דומה לזה פירש המוצ"ס צמורה כל לשון קימה הגאמר זו יתי, עתה אקום יאמר ה', טעמו עתה אקיים דברי ועודי, אתה תקום תחם יתון, לוודר אתה תקיים מה שיעדת לרמס עלינו. — ואמר שבה ואכלה, להמפרשים ה"א אלו נוספות, ואינו כן, כי לשון שז אכול הוא לשון לוי מוחלטת, ולא יאמרנו כי"א האדון אל עבדו, אצל לשון שבה ואכלה זה"א לשון צקשה ככאוי לכן אל אציו, וכמו שהוסיף מלת נח לשון צקשה צמלת קום. — אמנם יש להסתובן עוד על מואמר עשיתי וגו' אם הייתה צממת כוננת יעקב זה להרדיע מה שעשה צענין זה, הי"איה למדה, והלדי ועשיית המטעמים, איך טימא יעקב אציו את ספתותיו צמומאת השקר, דובר שקרים לא יכוון צעני השם. ואם נלדיק אותו, ולסצה זו אמר דבריו בלשון סתום כי היכי דלישתמע למתי אפני, יחמק יעשה להצין זו עשיית דברים האמרים לו זה הענין, והוא יכווין בלצו אמנת הדבר, עשיתי כמה דברים אמרים מה שגוי אציו, כמש"ש רש"י, מ"מ יש זה גמגום, כי אף בלשון דמשמעת למתי אפני הוחר לנו אף דברים היותר כחלילים ובעריות (כצ"ד ס"י ק"ו ס"ב) מ"מ אין לבחור צממו אלה רק צאי אפשר להמלט צדק אחרת, אצל ליעקב לא היה כאן דבר המכריחו לדבר דבריו אלה, כי לא היה לו רק להשיב על שאלת אציו מי אתה צני, ואם היה משיב על זה, אנכי עשו צבורך הצמתי המטעמים, בלשון זה הייתה תשובתו מוספת לגמרי, והיה יחמק ידע מה שהיה רולה לרעה, ודבריו אלה היה דובר אמת לאמתו ולמה נכנס יעקב צפרלה דמיקה כזו, לכווין בלצו עשיית דברים אמרים שאין להם שייכות כלל זה הענין שמתעסק זו כעת וזהו ישקר לאזני אציו להצין גם דברים שכולם שקר גמור. הכזה פועל חכם יחשב לעוזב לשון הצמתי המטעמים שכולו אמת, ויזכר בלשון עשיתי וגו' דמשמעת למד אפני דבר שהוא שקר מעיקרו, ואם הרצה נכב לעלמו לוודר, אנכי עשו צבורך. אף שצממת אינו עשו, כבד הלדיקוהו המצדדים, כיון שכבד נכב לו עשו את הצבורה, הוא צא נכחו והרי הוא כעוה ועמוד צמקומו, כמו שהמלך היה לוודר לכדיא אני ה', לכן היה יעקב יכול לוודר צממת אנכי עשו, ולדבר זה היה מורכת כדי להשיב על שאלת אציו, אצל לדבור עשיתי וגו' לא היה מורכת, והרי הוא כמוסף חטא על פשע, חלילה; — לכן אתה המשכיל ע"ד אמת הט אונך ושומע, כי צכוונה מיוחדת הוסיף יעקב מואמר עשיתי וגו' וזה רגילות הוא לטעות שם החולדה לשם אחר שהוא לפי מעשיו, יתרו נקרא צמס פוטנאל (וארח ו' כ"ד) לפי שפיטס עגלים. עשו נקרא צמס אמורי (אשר לקחתי מיד האמורי, ויחי מ"ח כ"ב) לפי שצממתי פיו רמה את אציו, ע"ש רש"י ודומים לזה הרצה צב"ק, ואחרי שהדבר היה רגיל אין כאן תימה אם יעקב יכנה אי"ע צמס עשו, דזיל צמר טעמאל, למה נקרא אחיו צמס עשו, מלשון עשיה שהיה עשוי ונגמר מחולדה (צעהארט) ככה יעקב להיטו עושה תמיד מלות אציו יכנה אי"ע צמס עשו ג"כ לשון עש"י (טהאטייגער), ולזה אמתי שאמר יעקב אנכי עשו צבורך, הוסיף לאמר, עשיתי כאשר דברת אלי, יחזר זה, מה שקראתי אי"ע צמס עשו הוא לפי שעשיתי וגו' ולפי מעשי אני נקרא — יתזון הקורא איך היה יעקב נוזר לשונו להשאמר מן השקר, כי בלשון יחמק לעשו לא הוכיר קרא רק לשון אמירה ויעקב הזכיר כאשר דברת: כי הבדל גדול יש צין דבור ואמירה, דבור הוא צכלל, ואמירה הוא צפרט, (כמוצואר ויקרא ח' ח' דבר ואמרת, וצואחמקן ד' י"ג עשרת הדברים) ולשון יחמק לעשו הוא דבר פרטי מפורש צמר היטב מה שיש לו לעשות, לכן כינהו הכתוב בלשון אמירה, ואם הייתה כוננת יעקב לרמות את אציו להרדיעו שעשה הדבר הפרטי, היה לו לבחור לשון אמירה, ולומר עשיתי כאשר אמרת אלי, אצל יעקב איש החמים צמר לשון ערוונים, הזכיר לשון דבור שהוא צכלל, להורות שהיה עושה ונקיים צכל ענינים למלאת רלון אציו, ומלת כאשר האמור כאן אינו כצרו נקיונות להורות על ההשמות והדמיון כמו כאשר ליה ה' את משה, כאשר ידבר איש אל רעהו דתרגום כנא, אצל כאן יורה מלת כאשר על העת והזמן, כמו כאשר הקרי

הקריב לבוא מוגרימה, כאשר תמו כל הגוי לעצור דתרגומם כד, וכן ישמע מלת כאשר, על פעמים שונים בחלופי זמנים, כמו כאשר ירים ומה ידו וכאשר ייח, זה טעמו כאן, כאשר דרכת, כלומר כל פעם ופעם בכל עת וזבל שעה. (זף אָפֶטוּ, לו יעדער לייט, יעדעם מאל) — וכן להצדל שזין אמירה לדבור, שהדבור נופל על ענין הגשמי הנעשה בכלי הדבור, מנועת השפטים ומיתוך הלשון שבהם יוליא הדבור, והאמירה נופל על רומניות הדבור כלומר הכונה המכוונת זו (כמ"ש רש"י) גם לענין זה היה ראוי שיצטר יעקב לשון אמירה, להורות שקיים כוונה דבור יוליא לפדה לגוד ליד ולעשות המטעמים, ולא כן עשה יעקב אזל הזכיר לשון דבור, להורות זו שקיים כל יוליא מפי אציו, אף שהוא דבר היותר קטן, כל היולא מתנועות שפתיו ומיתוך לשיטו, אף שאין המכוון זו דבר גדול, בכלם היה נזהר לעשותם. — והא דאמר קרא ורצקה שומעת דבר ימחק, כי צלמח היא שומעת דברים הכוללים יותר ממה שהזכיר הכתוב בלשון ימחק לעשו, שומעת מה שהודיע ימחק שהעת היא מיוחדת להלל ולשיר, ומוכנת לצרכה הטל, כמזכיר צפרקי דר"א שהעמקתי למעלה, ולשון אמירה שבכתוב אינו רק הפרט נגד הכלל, לכן אמר זה לשון דבור: ועוד דלשמיעת אהן לא שייך לשון אמירה שהוא המכוון, רק לשון דבור, שהוא גשמי, המיוצג היולאות צמיתוך שפטים. ובהודיעה הענין ליעקב הזכירה, שומעתי מדבר לאמר כלומר שומעתי כלל הדברים, ודבור הגשמי, לאמר על הפרטי ועל המכוון. מה שאין כן בעש"י, אם היחה כונה יעקב לצד קיום דבר הפרטי שנלטהו עליו כעת, היה לו להזכיר לשון אמירה, להורות על הפרט ועל רומניות הדבור והמכוון שנלוויו אזל הזכיר לשון דבור שירה על הכלל, ר"ל כל מה ששומע מאציו מיום עמדו על דעתו, לא בלצד לרזי דבר שיש זו ענין מכוון, כי אף גם דבור צעלמח כל מה שילא מתנועות שפתי אציו קיים ועשה. הכה מצדד דלמחר עשיתי וגו' היה ליעקב דבור הכרחי לבאר זו טעם קריאת שמו עשו, שהוא שם לפי מעשיו וטעם אנכי עשו צבורך (איך זין דער טהאָטיגע, זיין פֿאָרליגליכער) ולזה לא אמר אני עשו צבורך, דצלשון זה היה גוף המדבר נשוא של תואר שלו, והתואר הוא נשואו, והיה העמדת הטעם על עשו צבורך, והיה שולל זה משיהיה לגוף המדבר שאר תוארים, וזהו היה מוליא שקר מפיו. אזל צלומרו אנכי עשו צבורך, בלשון זה גוף המדבר הוא הנשוא וצמח הוא הנשוא, והעמדת הטעם על מלת אנכי (לכן אנכי צעטם מנפסיק כמו צרוב המקומות) וכשבגוף המדבר הוא הנשוא, שולל זה גופים אחרים משיהיה להם תואר זה, ויצדיל אי"ע מליש אחר, וטעמו, אנכי (לא זולת) הוא עשו זולתי כקרא עשו מלך תולדתו, ואנכי עשו מלך מעשי, כי עשיתי וגו'. ילא לנו מזה, כי לשון יעקב זה, אף דבהשקפה ראשונה נראה כשקר, המדויק הטעם בלשון כמו שראוי לדייק בלשון אדם גדול, יראה כי לשונו צרור ואמת מכל אל. וחלילה לרוב יעקב לשאר דברים שהוא תועבם לפני ה', ככתוב (משלי י"ג) שפתי שקר, והנניא העיר עליו מפי ה' והוא אמת יעקב, והמתועב אינו אהוב. ומה שהזכיר צפירות הראצ"ע למשבו למשק ונכז, אינו מלשון הכנס הראצ"ע, כי ידענו ממה מקומות כי יד אחרים שלטה צפירותיו. וליש האמת יצטר דרך האמת ויתן האמת ליעקב. אחר כתיב את הדברים האלה הראני חק ומיודעי שבליקוט ראצוני כתוב זה הלשון: ויאמר לא יעקב יאמר וגו' צא מאלך דמות עשו ליעקב ויאמר שקרן אתה למה אונת אנכי עשו צבורך, אי"ל שקניתי הצורה ואונתי עשיתי כאשר נתיני כמה פעמים. אי"ל מה שמך אי"ל יעקב אי"ל לא יעקב לשון עוקבא יקרא שמך כ"א ישראל השך לאל וראוי לצרכה שנאמר שארית ישראל לא יכז ע"כ. מצדד זה שנאמר יעקב עשיתי כאשר דרכת, הדליק אי"ע שלא הוליא שקר מפיו צמה שקרא אי"ע צמס עשו, כי עשו לשון עשה הוא, והוא צלמח עשה תמיד מלת אציו, ולשם עש"י זו ילדק לכנות אי"ע צמס עשו (דער טהאָטיגע): ואבלה מצדד. חתף קמ"ץ לפי שהוא לשון לרזי כמו אכול צממח למחך, וכמו זכור ה' לרז. ואמר זכרה למסדי דוד (רצ"ס), וצלמח הצדל גדול ציניסם שחותן שצלח ה"א לבסוף הם לשון לרזי, ושהן צה"א הם צקסה, כאשר הזכרנו צממה מקומות: מצדד. ענינו ממוזני כענין ויקחו האנשים מלידה (יהושע ט') שפי ממוזנס, כי יעקב לא היה לך כלל ולא יוליא שקר מפיו (רצ"ס). כבר נתבאר כי עיקר הנחת שם לידה הונח על מוזן הליידים והולכי דרכים. אזל נעתק אה"כ לקראו צמס לידה צדק כלל גם למחלי בית לידה צדק אצדך, לידה שלם להם לשווע, ציום מחרם ליד (נחמיה י"ג ט"ו) כי כל המחלי אדם לא יושגו כ"א עיי השתלדות מרובה ומחזולות שונות, דומה למעשה ליד העושה מחזולות שונות עד השיגו את הגורל. והנה צדקה צדקה אל יעקב לא הזכירה מליאה לפדה ולגוד שם, רק אמרה הציאה לי ליד והמכוונה זו על מאלל ומזון כללי, ועל כוונה זו אמר יעקב מלידי: (ב) מה זה מהרת. מדהפסיק מה זה צמצי, וגם לא אמר מהרה מלמח, כ"ל שאין זה שאלה, ליעת איך מלל כ"כ מהרה, אזל הוא מאמר מתהון, מתפלל על מהירות הדבר, ומחזיק זו טובה אליו על שהשתל צמירלות למלל מהרה רלון אציו להציא אליו את שאהבה

נפשו; מלח מה זה הוא מאמר תמסון, כדך כל דחאש לו שונע דבר היולא מתגבל הסענע יתמוסם
 לאמר: מה זה! וכמוזיק סודע על זריותו בהסתללות הסגת הספן הטובק, אחר מוסת למעלה
 (דחא בעפארדערעטעסן דין ט ערלאנגען), והענין את חנין שלין להסזיק לו סודע עיי, כי לא
 הססתללותו רק מלח ה' היתח נסנע להמניח לידו מוסת: (כא) ואמשך. אחר ילסק בלבו חין
 דך עשו להיות עם שמים סגור כפיו חס אחר כי הסקס ה' חלסיך (כע"י) ותעז ילסק כי בעבור
 היות עשו חים עדה ולבו על הליד חינו מחיר עם שמים ומסדו שלח חכירט בנוקס שחיו ססור
 לו מצלי כונה, ונתעז לו זה עעיי חניו לירח שמים (כע"י): (כב) הקול קול יעקב. שומדכ
 בלשון רכח ונהיר עם שמים. ונחא כי היו האחים הללו דומים בקולם, לכן לא ססד יעקב והיכר
 סקיל (כע"י) ונזרח (בלגים לניד יוד כי השמע בקול) דעיקר הסכוון צמלח קול הוא הסגלות,
 הסמטעס הסעלמות מתגלה עיי כלי הדבור (אייספערונג דער געדלנקען): ויטשוהו. לא אחר וינטעסו
 כמו וינטעם לכן, מוטעם בנארים, כי המטעם ינטעם כל כלי וכלי וסוקר ודוק אדמו, וכן לא סיה
 רק חפסיה קלה וביעט היד לבד, לכן אחר כחן בקל לסרות כי מהע"י היתח נסנע שלח עשה
 זו רק בעיעה קלה כי אם סיה מוטעם כחוק דך בדיקס סיה העור שעל ידיו מתנדנד ונטוט
 והיתח הסעמוס מתגלה (כע"י): (כג) ויברכוהו. נחית סכרס כפועל לא היתח עד אחר
 חכילה ונסיקה כנזרח בקרל וכן לא סיה רק הסכמות דעת לכרסו. חף ססיה מפתק
 מי הוא הסתכך אם יעקב אם עשו ככל זה עלתח הסכמות דעתו לכך יהיה הסתכך
 מי ססיה והרעיו הכמוז צח שלח היתח סכרס כפעות גמור ושלח מדעת, שלין כרסס
 כו מוטע ולא כלוס סיה, אכל סכרס היתח כטונע שלמה כרסס מוסקת מי הוא הסתכך, ואסית
 ילסק נעסיה לספיקא שחמול סכרס זין ססיה הסתכך עשו כהוכחת הידים זין ססיה יעקב
 סהוכחת סקיל, וטעם ויקרבו כעטם ויכך אותו עם (וישלח ליצ לוד') הרה לו על סכרס והסרים
 עניה, כע"י רע"י עם ועוטע"י, כה כחן ויכרסו הסרים כדעתו לכרסו (ענטשעלפסק זך חיהן ט'
 זענגען): (כו) ויברכוהו. חין לומר שהיו סכרס בלכד אותם סזכר הכמוז וימן לך. חלסיה ורי'
 אלא יעור סכרס ה"י ססיה הסתכך בעל כרס לאלסיה מיוסד להסגת הסגתו וסיה"י הוא ירע
 את סלרן נחלת ה', חסו כולו ככלל כע"י ויכרסו, סהכרס כתחם סיה כרס חכרס, ונע"י ויהי
 אחרי מות חכרס ויכך חלסיה את ילסק כנו, ולא ס"י כנה כרסו לפי שנסקך על מה שחורס עם
 כרס סחמרת כזרעו של חכרס, וכך אחר ילסק ליעקב וימן לך את כרס חכרס, וכן אמרו כחן
 ויכרסו כולל סכרס הסעסית סכרסות אשר נתן חלה"י לחכרס, כאלו אחר ויכרסו, והסכרס סיה
 הידוע סזיכך ה' לחכרס וסזיכך ה' לילסק אשר מות חניו; אכל בעבור ססוכות סגסומות לריכות
 קיין להללחות סחמיותם אם להיחם עוראים כהעגתה לו להסרת הסוכעיה והספרידים אותה, לכן
 אחרי כילסק זיכך את כנו כמזכות. סחמיות סהן כרס חכרס, וסוקף לכרסו עור כמזכות סחמיות
 סזכר, ולכן אחר כהם כו"י העסק וימן לך חלה"י ר"ל ועור ימן לך חלה"י סוכות סחלה סזיכר.
 כי המספרים, וככל זאת הדבר תמוה שהמזירה התורה סכרס סעסית ססיה סעיקר והסכלית מסוכת
 מהסכס הגדולה הסעסע כעבורה מרעקה ויעקב; לכן י"ל סהכרס סעסית סיה ככללת כמה סחמר
 סחכיו, ויחמר רחם כני כרס עדה, כי מעשה הלך והרעע מוכים כזיק לכרס סחמיה ריח
 סוז ולמחזיסים את ריחם, מועטת הלך אחר ריח לו כלכנון, ומועטת הרעע אחר סחמיתם את
 ריחטו (ומח אחר ויקרע רכח סלוד"י) מה סחרוג יס זו טעם וריח כך ורי כהם כהם חורה ומע"י,
 מה תמרה חין כה ריח כך ורי חלוק עם מעע"י, וכמילתח מדתח (נח כ' ע"ח) אחר ג' ריחית עלו
 למניו ריח עולתו ריח סתלתו וריח מעע"י, וכמדעם הסעלם (תולדות קל"ד) הדוליס נחט ריח, מלי ריח
 כסרון מעע"יהם לרעת ולכירי כורחם, וכן סחככו קורח לזים בעל מדות רעות (פערדוכטער, רוכלף)
 כלומר חים סריחו סג), כי כמו סריח סכוז הוא ונחיתת מעמד הדבר על סקורו כה מעטת הלך
 הוא מלך שלמות חלדס לתכליתו, וכמו סהרית הרע הוא מלך הסקד הדבר וסוכומו סכעני כה
 מעטת הרעע הוא קלקול חלדס מתכליתו סמיסוד חליו, ווענין זה ריח סוכונה זו מעטת הלך
 אחר כחן רחם ריח כני, כלוור, חתה זה כני! כמר לך סכונה ריח, והוא מעטת חלדס; מלח
 רחם ענין כסירה, כמו ירח פרע חים כרון כע"י כע"י סס. והנה הדברים סחמיותם הם סנים אם
 כעלמם חם כוקרה, וסוטנים והספרים הם כוחים ריחם מלך עלמם וסכעם, חונט הדברים שלין
 מועטם להכית רק קולקס ריח סוז מוקס חכר, ריח זה חוקרה חללו לבד, וכן מעטת הלך
 כחלם יוכל להמלח זו על סני דרכים חלה, אם כעלם חם כוקרה, והם סני סחמרות סקלחם כענכ"י
 (כעמנה סקיו) סכוע וסספיד, כי כל זמן סחלדס עומד כעצמו כלשון וסחלות נעשו סכעית מסעוררת
 זו ככל יס ורק מלך נעשו סחמלת כרע חותם ומכיעס סחחיו, כה מעטת לקוחיו אשר יעשה
 הם חללו כוקרה לבד; ואם ככר הגיע למדרגת סספיד כעעטת חללו כעעע סניי כעמוע חל נעשו
 העטלת

המחלוקת, ואין עוד בנפשנו המצפית נטי' למחוזות הסומריים, אז כל מעשה לדקתיו אשר יעשה הם אלנו בעצמם, ועציר צדק מוליכה. ראה ריש בני כרים שדה, כלומר אשה בני! צמר לך תכונה ריש שהיא ריש בעצמם כמו ריש השדה שמתעצבו ומעלמו הוא טהור ריש טהור, כי על ריש היה לנד תשרה עליו זרחה ה' והוא ריש הכחות לה' צאמת. — וזכנת ותדע כי צמר יחסך לבדך זרחה הגשפית צמלית הרים, כי נתפעלה נפשו מן הרים שצבגדיו הממודות, ונכספה רוחו צקצכו לוונר לא זרחה היה שהוא ריש ונקרה לצד רחוי לו לחדש להתקשט ולהתנאות זו, אבל המיוז להסתדל להשיג הרים הפעמו שהוא שלמות הגשפית צאמת ומדרגה גבוה שאין למעלה גבוהה. ואל תשיבני מנגינת הפעם ששלמת ריש בני מחוצרות צנונח ז"ק, כי דוונה לזה צבורם אל תצא נפשי צקבלם אל תחד כבודי, אף ששלמת תצא ומחוצר צבגינה אל נפשי מ"מ צהרו המעשרים לוונר שהוא ומדבר אל נפשו כלומר אה נפשי! צבורם אל תצא, וכן אה כבודי! לשון קריאה צקבלם אל תחד, וכן מערך בני עליה ימרטו אשה בני! מערך עליה, ע"ש רשיי רשנים ורשיי (וכן הרע"מ אמר כאן צפי אשה בני ראה והצטנן שזה הרים הוא כרים שדה). והנה מבוואר כי לה"ר ילד כפיו של הקציה נצרה צקוונתו ולזינוו מתרוקן בתכלית הכזר והיקר, שהיה צדק גן אלהים, ושמש אה קוטו כאשר מלצאי המדום צמרום, כי לא היה ילד לבו אז כילד כל הצאים אשריו, אשר לבס עלייר אה הכחות צדק רע, ודך הליזר על פי הסכמה רחוקה מוננו וקסה עליו, אבל לצד היה מוטל תמיד צלויים מוצים ולבו היה נכנע לחרון כל ית' וכל פעולותיו היו כפי שרשיי הסכמה שמשע צו הקציה מול הפלח, להחנה כפי פקרות רוח המדנה שמה עליו, ולא היה מרגיש בהרגש הילר המלייר אה הכחות צדק רע, כי יריעות טוה רע היה נעלם מוננו, והליזורים הרעים הפעמיים היו נפלחים ומדעמו כמבוואר כל זה צמטצרים, הנה אלה"ר כל זמן היותו צביע היה אלנו לצבע ראשונה מה שיטיר למדרגה הספיד לצבע שני' שזכרנו; וקרוצ לוונר כי לענין זה נחטבו רבותיו צו"מ שומריה דיעקב כמפורשיה דלה"ר, וזה כוננם ג"ר צורים שזכרנו עם יעקב ריש ג"ע שהזכיר רש"י, ודי צה למצין: (בח) ומשמגי הארץ. המוקם השמן יקרא השמן כמו ומשמן צצרו (ישעיה י"ז) ועל משקל משען מנתה שפ"א הפעל רשה צהם לעולם, כי ה"מ"ס אינו לשמות ר"א לתיקון השם, ולכן משמגי הארץ ענינו מקומות השמנים של הארץ יהיה מושבך (לקמן ל"ט) כמו שפירש"י: זו איטלי' של יון, וכן וצמטעני מדינה ינא (דניאל ו' א') כי כל השמות הצאים ע"מ מושבך מושבך מלון מושב ודוניהים מהשמות טופסי המ"ס צראש ומשעמם האחרונה קמ"ץ או פת"ח או חולים יורו על מוקם שבו יחול הענין האחר תורה עליו המינה הילא, כמו מוקם עינת צית קימה מוקם שבו נחעלם עינן הפעולה, ולכן צית לינה, תאור צית האור, תאור צית הביאה, (דו"ה) ללא צרשד שמשען משמגי לשם מושפס: ודי דגן, רוב לשון צרוי הוא כמו רוב ענמותי הסמיד (איזו ד') שמשעמו טולם ואם הם רבים כי רוב צלשון הכמוז אינה כמו רוב צלשון חכמים שאמרו רובו ככולו אלא פירושו צבו (דור"ה): (בט) יעבודך עמים. צרמתך צדוד דגן ומירוס, לא שאלה תחרות ומזעזע מדום ומצטר לאם כן תורה ועזרה היכן נעשות, אבל אמרים יהיו לך לעצדים. וכן אמר צמכדש"י יעבודך דליעין יעבודך ארעא ויטלסון צמקלא כמה דאח אמר ונני נכר אכריכס וטרימיכס: אררך ארור. כל אחד מהם יהיה ארור, וכן ומצרכיך צדוך. כל אחד מהם, ואמר לשון יסיד על רבים כדי שיהיה טולם צבלל, שאם צרכם או קללם דרך כלל יתכן שימלטו מהם אחרים, דוגמת אמרם אין למדך מן הכללות ואפילו צמקום שנאמר צהן מרן, שהפירש"י לא יקפו מפניו שאין להם תכלית וכשהזכירם צלשון יסיד לא ימלט אחד מהם כי על כל אחד ואחד אמר (רמיק): (ל) ועשו בא מצידו. הי רחוי לוונר צלדו, צצית להרות שהציא מדבר הגלוד, וזה אמרו צרבה שמתעבד מן השמים לגד שהיו מתריין כמותי לידו והיו מתריין אהתן, איך עשיית מוטעמי היו מוקום אחר. ואמרו צברקי דריא, רוח הקודש אומרת אל תלמס אה לחם רע עין ואל תחאו למטעמותיו: (לא) יקום אבי. השמיים עשו מלה נא שאמר יעקב, כי הוא לשון תחנה ומתנגד לצבעו העו כנמר, יעקב אמר קום נא שזה מופני ששלמת קום יש לה צ' ענינים, אם שיקום אדם על עמודו הסך היטיבה, אם שיכין עלמו למעשה ונה, ויעקב אמר לאציו קום נא צענין שני שיונן עלמו לאכול לא שיקום על רגליו לכן הוסיף מלה שזה שהוא הסך קום נא, לענין יצין אציו ותחסי' ההכנה הזאת ציטיבה שיאכל לחמו כדרך כל הארץ, אולם עשו לא חשש אם יאכל יושב או עומד וצלבד שיאכל ויזכרו; וכן אמר יעקב ואכלה מלידי ועשו אמר מליד צו, כי עשו צבאחות היה מדרגה צלבו שהוא לצד עיקר ארשו של יחסך ושהוא ריש אה צרחת אצריהם כי צעשו יקרא ליחסך ארע, ויעקב לא התרחס צבך לכן לא אמר אלא מלידי (ש"ל): (לב) בנך בכורך. ויעקב השמיים מלה צבך, ויתכן מאל, למי המבוואר למעלה שלא היחה מבירה כלל כדעת המעשרים רק מול שזזה עשו ומחפלה אה הצבירה וזה צה יעקב כחי צהפקר, שמשעו מול טבעו לרדיפת התענוגים לא צה רק מעלה הגשפית

שזכורה שהיא עבודה ה' צדקנות, ורק כזה זכה יעקב, אבל מעלה הנשנית שזכורה לא כזה עשו כפי טבעו וזכה לא זכה יעקב, ונשאלה ירושת מי שנים לעשו לכן אמר עשו בן צדוק, כי לענין בן לאביו הוא זכור והוא ירושת מי שנים. אבל יעקב שלא זכה רק במעלה הנפשית שזכורה לא בגשמית שבה ואינו זכור בענין ירושת מי שנים שזכורת בן, לכן השמיט מלת בן: (לג) ויחדר יצחק. אם נפרש חרדה זו ענין שמד ורתת וזהה המועזעזע את הגוף (שרעקק) דחוק ונאד. כי היה מסופק ומחמלה מני הוא הוהתצרך אם יעקב אם עשו. וכשיחלמה לאדם דבר שהי' מסופק בו עד הנה אין מקום לחרדה גדולה כ"כ. לכן יותר נראה לפרש לשון חרדה כאן ענין פליאה ותמהון (ערשטייענען) כתרגום אונקלס ומהו וכ"ח הקורי וענין תמהון יחמק ופליאותו צה. כמ"ט הרייע, כאשר ראה הזמנות כל אלו הענינים על כיוון הזמן ולמנוחו שלא מסרו ליגע זה צה כמלא נימא, לכן תמה תמי' גדולה ואמר מני איפוא הוא הלך וגוי' ירעה שעדיין איפוא עמי, כמאמר שנסתר אחר הפתח כאשר פתח אותה עשו לצד זה נכנס וזה יולא שנאמר אך לא ילא. והי' הענין שלא גורו צעיון שילמד יעקב ליד ויציא ויאכל מכל לטובע נפשו ויזכרהו כאשר עם לבדו צטרם יצא עשו לכן גזר כי ונאת ה' היתה לו להסב הצרכה חליו, ע"כ. ועל כונה זו כ"ל לפרש לשון מני איפוא וגו' ענין מעלה ומשיבות, כלשון שאו מרום עיניכם וראו מי צדא חלה מני פעל ועשה קורא הדורות, מני זאת הנשקפה כמו שחר, מני מלל לאצרהם היניקה וגו' שהוא לרש"י לשון שבה ומשיבות כלומר ראו מי הוא וכמה הוא גדול, כן הכא, מני איפוא וגו' כלומר הציעו נא וראו גדול מעלת זה האיש אשר הללית ה' דרכו בדרך פלא, שלא צא עשו צהיותי אוכל המטעמים ולא צעת הצרכה. כי אילו צא אז הי' מערער ומערבב הדבר כלו. וצחמות מהשם היתה נכזה שיעשה הדבר צלמנוס גדול, דכאשר כלה הצרכה וילא יעקב צו הרגע צא זה. "הוא הלך ליד" הוא שאינו מלומד צעניני לידה ויחר להקדים את עשו היודע צטיב צעניני לידה — ויציא לי; הצחמו המטעמים גם זה נעשה בהמשכת זמן, כונה צמינות צשאלות וצמטמותים וצנטיקות — "ואוכל מכל" אף שאני זקן נעדר החאה צלתי להוט אחר התענוגים, לא הנחתי מלעטום מכל המטעמים שהציא. וכל זה הלידה ומיקון המטעמים והאכילה נעשה צהמשכת זמן הרבה זה אחר זה כסדר — ואצרכהו, גם היה לי שעה וכוונת לצרכהו כאשר היה עם לבדי. ולא נולד צכל שהיות חלה צטול מלד ציאת עשו. כל חלה הם מותמים צרורים להיות הדבר גזור ונצבל המצבות ית' למעלת יעקב, להודות כי הוא הוא המיועד והראוי לקבלת הצרכה. ועל פליאות הזמנות הדבר על דרך זה אמר קרא ויחד חרדה גדולה שהתפלא פלא גדול הנעשה צדבר זה. ולמי' (מקץ מי'ג ח') דמלת איפוא פירושו אין כאן (ביכס דא) יהיה טעם מני איפוא מני זה שאינו פה (דער אונאנוועזענדע) כלומר כמה גדול ומשוב הוא זה שהלך צו הרגע מלפני: מי איפוא. ערש"ט, והרע"ם כתב מלת איפוא צה"ח ומשמשת צמקום היה כמו איפה הם רועים, אמנס איפוא עם ח"ף צמקום ומשמשת צמקום ח"כ, וטעמו כאן איך שאתה עשו מני היה זה שהציא לי ליד וכן ולכך איפוא מה אעשה, טעמו איך מה אעשה לך, מה היא הצרכה שתועיל לך: גם ברוך יהיה. ומלת גם ענינו לתוספת, ופירושו לפי שאמר ואצרכהו, שלא היתה מכוונת אליו הצרכה שהיתה שלא מעתה. לכן עמה שהכיר אותו מני הוא, אמר גם צדוק היה כלומר אצדך אותו צבוה ודעת, כ"כ המפרשים, אמנס על כונה זה היה ראוי להקדים מלת יהיה למלת צדוק, כמו שידענו מקודד לשונות חיים תפסום תפסום חיים, ומלת גם מיותר לגמרי, לכן כ"ל לפרש, כמי' (כח י"ד כ"ח) ולשם יולד גם הוא. דמלת גם יפורש לתואר השם ויורה על תוספת ורצוי מעלה שיטנו צדבר, וטעם גם, יחרון מעלה, כמו כן הכא, גם צדוק טעמו צרכה מעלייתית והמשובחת מלד תחול עליו. (גראקסארטיג: געזעגנעט) לא צרכה פשוטה והקדושת, כ"ח צרכה ציתרון מעלה, והמקף המתצר מלת גם עם צדוק יורה על כינה זו: (לה) במרמה. פ' הרציע שהוליא שקר מפיו לומר ע"ע אכני עשו צדוק וזה יקרא מרמה, ואין זה נכון כי חלילה לנו למשה אציו יחמק ולהאשים נפשו צעון חמור לצדד לה"ר ולגנות שום אדם אף שהוא חונת, והם התורה לא חרדיענו כזאת מלצותינו הקדושים, וכי ללמוד מהם לצדד צגנות צדיקו חלילה, וספיר ח"ח וצ"ע צמרמה צמוכמא, וכפירש"י, כי צחנות שם מרמה כדק עם שם ערמה שמוטמטים לרע ולטוב, להרגו צערמה לרע (הינטענליכט), לתת לתחאים ערמה (פֶּאַרזיכט) לטוב, איני חכמה שכחתי ערמה, כן שם מרמה ישמע כאן לטוב, כי מעשה יעקב צזה חשבו גם יחמק לצרות גדולה, ולזה לא כעם עליו ואצרכה אמר גם צדוק יהיה. ואם נתצונן על עיקר הגמח שם מרמה לא כמלאנו על התחבולה שהיא לרעה דוקא, כי יעקב טרשו לרש"ם שתי אותיות רם, שבוכלמו גבחות הדבר צעך אל הזולת הסך השפלות, ומזה הושאל פעל רמה להוראת הצריקה כמו רמה צים, רמת לפי, רומי קשת, והוא מונח על אופן הצריקה כשמתכוונים לצדוק הדבר לרום כדי שיפול יותר צבווד לנעמה, ואז יהיה לו הירי' כזורת קשת שעייב כקרא התולע שאין לו רגלים לנחר על הארץ רינות

רימה, כמו ורמה לא היחה צו, ע"ש חופן תנועתו שפשהוה רחיה לרד עונקום למקום הוא ומחאמץ על טבעיותו הפנימיים שהם בלי תנועתו ומשליך עלמו ומקומו שצוה האופן הוא עושה קטח נפסילתו ומתכרעת כל אלה העניינים יהיה ענין הרמייה והתממה והתממה שהם הבאת האדם את ענינו צדומות על ענין זולתו ע"י תחבולה חריקה והשליכה, כענין שיחמד להתגולל עליו ולהתגולל עליו; הנה מוזכר גם לפי יסוד עיקר הוראתו שנוכל לשמשו זין לרעה, והוא העלמת תחבולה שלא יציגם זולתו טרם לאחס לפועל להרע לאחרים, זין לטובה המעלים תחבולותיו לטובת עלמו שלא יגיע לו דרכו הטוב הפקר ולא לרעת זולתו, כענין חכמת ערום הזין דרכו, ויהיה תגרום מרמה (איבערלעגונג), ובאמת השתדלות יעקב צוה לא היחה לרעת עשו, זין שחיהוה הנרעה להללמה נפסית זין להללמה זמנית, כי הללמות נפסיות לא היו ראיות בעיני עשו לכולם, בצזותו תחלה את הצדורה שהיא העבודה המכשרת את האדם להללמות נפסיות, ולאיש אשר אלה לו שהללמות נפסיות צדויות בעיניו גם הללמות זמניות אינם כ"א לרעתו ולרעת אחרים, כמאמר פן אשבע וכחשתי ותפסתי שם אלהי, ואם מלך המקבל אין כאן מרמה אף כי מלך הנותן, כי אם היה נודע ליתקן שהמקבל אינו ראוי לזכרתו לא היה עולה דעתו להשפיע עליו טובה מאומה, וכל אשר דיבר יעקב ליתקן לא היה רק לישגא דמשחמט לחרי אפסי, לזלי לער את אציו, ולזלי נתון לפני עור את המכשול לחת צדקה לאיש אשר נפשו משגלנו אם היה נודע לו ממשעו המקולקלים, והיה מקבל חלקו צדו וצדא, ומלאנו לשון מרמה מוזכר גם לטוב ולמעלה גדולה, קראתי למתאבי הנה רמוני (איהיה א') ואיתא עליה החם צדקה, בצנאי אמת קרא משחמט שהיו מתאבין אותי להקציה, הנה רמוני שהיו מרמין צי ואומרים לי הפרישו תרומות ומעשרות, וכי יש תרומות ומעשרות בצבל אלא בצביל להצני להקציה ע"כ, ובמכרשצ"י (קמ"ה צ') איני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמאל, איני חכמה דא כ"א, שכנתי ערמה דא יעקב דאיהו חכים, ודעת מזמות אמאל דא יתקן, דהוה ליה דעת מזמות לזכרא ליה לעשו וזגין דחכמה אשתחף צדיה דיעקב דאיהו ערמה, ודעת מזמות אמאל דאחצרך יעקב מאציו ושארזו עליה כל אינין צדקאן, הנה מוזכר, לשון מרמה שאמר יתקן ענינו חכמה כחגרום חונקלם ויציב ואם תפרסוהו כראציע ענין מרמה ממש אמה מרשעו את הדיק ותפסיל את כבוד יתקן אציו שהיה עולה תמימה ותשגבהו לאחד הנבלים השקועים צדומות שפחים וישלחו לשונם לזכר לשון הרע שהו מן המזרות ודומה לע"י ג"ע וספ"ד, ולזכר זה לפירושו היה האצ הנענק כשגל בלשון להיות צו משגל מרמים זין אחים שעליו נאמר (משלי ו') שש הנה שגל הי וטבע תועבת נעשו וגו' ומשגל מרמים זין אחים, חלילה לזרע ישראל לטווח ולהשזב כאלה בצבות העולם הארציים בעיני המקום: (ל') ויעקבני זה פעמים, אין נראה שיעניו פניו כ"כ לגנות את הן צפני אציו ולכנותו בשם איש מרמה, לכן כ"ל כי שרש עקב יורה ג"כ לשון עכוב ומניעה הרגיל מאד צדצרי רבותיו (לוריקקאלטען, העומען), כמו ולא יעקבון כי ישמע קולו (איוב ל"ז), חרשו עקבות משיחך (תהלים פ"ט), ר"ל עכובו ומניעתו צדאמו, ומזה הענין נאמר לרעתי על יעקב (הושע י"ג), צנטן עקב את אחיו, ר"ל רעה למנוע ולעכב יליאת אחיו ראשון ע"י אחיחו צעקבו ולזה נקרא בשם יעקב, ויש א"כ בשם זה הוראה כפולה, ענין אחורי הרגל (פערצו), וכן ענין העכוב והמניעה; ואמר עשו הכי קרא שמו יעקב תמונה עתידית לטורות על התמידות, שהיה תמיד כן דרכו וטבעו למנוע ולעכב אחי בכל עניני, הנה זה מנעני ועכבני פעמים, לזלי יחול עלי שם הנכבד להקרא כבוד ולכל תחול עלי גם צדקת אציו: את בבורתי לקח, העו איש הכשע לשקר צפני אציו לאמר כדרכי לקח דבאמת לא לקחה יעקב מוננו צונק ומומכר וכדומה, כי רק מלך צדומו את הצדורה נעשה כהפקר, ויעקב זכה צה כוכה צדצר הפקר, כמוזכר אלל ויעקב נתן לעשו: (ל') ואת כל אחיו, טעם רציע שצאחיו מולד ששלש תיבות אלה משמשות פנים ואחור, צציר שמתיו לך ואת כל אחיו פי' לך ולכל אחיו, ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים, שאם היו מוזכרים אל נתתי לו היה הרציע או טעם ז"ק צונלת לך; דוגמא לזה צישעיה, תפתח ארץ וישרו ישע ולדקת תלמיח יחד, הרציע צישעע מולד כי הוא מוזכר לפניו ולאחריו, תפתח ארץ וישרו ישע ולדקת, יצטע ולדקת תלמיח יחד (רל"ט): ודגן ותירש סמגתיו, כן מוזכר כי העבודות האומיות שמוצאיהם צדקת יתקן לא היה מוננו עיקר הצדקה, כי העיקר כולל צונלת ויזכרהו צדקת, או צונלת ראה ריח בני כמזכר הם, אלל הטורות הזמניות שהזכיר אינם עלם הטוב רק חללעיים להשיגו השלמות הנפשי ועזרות להם, כי מי שיעדרו מוננו שפע טורות המדומות, קשה לו לקיים רוצי הנאות, כלדקת וגמילות חסדים תרומות ומעשרות, וגם שאר הנאות כמעט נמנעים מוננו צדחיות מוכה מוקרי הזמן ופגעיו, כמאמרם עניות מעצירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, וקשה מאוד להשיגו שלמות הנפשי אם לא יושלמו לו עניני המסדרות מלכרי הזמן ושלמות מזגו וצדחיותו, לכן אמר ודגן ותירש סמגתיו, כי אלה אינם עלם הצדקה, רק קומות ועזרות אל ההללמה הנפשיות

הנמשיות האמתית (צית דוד) והוא דקדוק נכון: ולכה אפוא. איה אפוא אנקש ונה לעשות לך (כ"י) ולגיש (מקץ מ"ג י"ח) אם כן אפוא זאת עשו, דמלת אפוא פירושו אין כאן (ניכס דא) מעשו כאן, אשר שבכתי את יעקב בכל הדברים, לך אפוא, כלומר אין כאן לך עוד (אימני ניכסמ דא ס"ר דין) וזהו נשלב מאמר אחד לכן נקוד אפוא בטעם ז"ק, והוסיף עוד מה אעשה בני, כלומר אשר שלא נשאר אשר זכרת יעקב, מה זידי לעשות: (ל"ט) הגה משמני. ע"ד הפשט מתחבר דברי הרמיק, כלומר הנה הזכרה אשר זכרתי לאחיק היה מטל השמים ומשמני הארץ, ומאחר שאלה תעזבו ותהיה ארץ זשכונתו שהרי ארץ ארום היתה קמוכה לארץ ישראל הנה עכ"ס נשפט זכרת ארצו חצורך גם ארץ לכן לא אמר ויתן לך האלהים וגו' רק הנה ומשמני הארץ, ועל חצורך חסיה ואת אחיק תעזב כלומר שלא תעזוב את אחיק בעבודה זרה, רק תהיה לוחם מלחמותי ותהיה המוליד והמזיח, וכן זמנת היה ארום עבדים לרוב מלכי ישראל צבית ח' ו': משמני הארץ יהיה מושבך. שיעור המאמר במקום משמני הארץ יהיה מושבך (כי משמני שם מושפט) ומטל השמים ועל ירד לך; או שמוכז על יהיה מושבך, ושיעורו במקום שירד טל שמים יהיה מושבך (רש"י צביאורו) הוסיף תיבות להשלים צם חסרון לשון המקרא, והרע"ם אמר מטל השמים מעל ועל חצורך חסיה, שחסיה מטל השמים ולא תלמדך כ"כ למטר, וחסיה ג"כ על חצורך, הדציק פסוקים הנפרדים זה מה, גם מלת מושבך קשה לפשו על מקום יסודו (וואבגויטן) דזמנת מקום מוטנו שזהר שיעיר אינו ארץ שמה אזל הר שיעיר הוא שמש, כמו שהעיר רש"י א, לכן י"ל דמוטנו הוא מלשון צבונה ונחת מושעון (ישעיה ל') משובת פתח התרגם (שעלי ח') להשיב נפש (איה ח') שעינים מלאת המזוקש שזהו דעת האדם ומחשבת, כי צבור שהאדם נמשחק להשיג דבר, לטונו ותפלו הפנימי הוא זחונעם ועלטול, וכשהגיע אל מבוקשו דעתו ומחשבת זו והוא זמנוטה ומרנע, ומה וישנה עוד ירושלים (זכריה י"ג י"ד) שטעמו תהיה זמנוטה והשקטה זמלאת חסלה ורלוה, וכתרגם שם ותחז ותללם, וטעם משמני הארץ יהיה מושבך, שמונית הארץ ישיגו לך מנוטה והשקטה ליטב דעתך זמלאת מבוקשך (דיינע זעפרייעדינג) וכן מטל השמים יהיה מושבך, אף שהשמים מונעים מליד זארך, הטל יבוא זשפט זמקומו, ומכבתו לא תהיה נמנע מלהשיג כל אשר תאוו נפטך ליחזי דעתך: (ט) חזיה באשר תריד. י"ל שהוא מלשון ריה הדש (שופטים י'), שפי לרש"י הפרשת דבר והזדלמו ממוקם מצורו (אזבאלדערן), וכן רטנו לא נבוא עוד אליך (ירמיה ז'), כלומר נבדלנו ומתרחקו מנך (ע"ש רש"י), והוא ענין ריית הפת שנלשון התלמודיים, שמשפטין אותו ממוקם חצורך זמנר; וטעם כאשר תריד ופרקת, כאשר תפרוש עלנך מיעקב ותרחק ממנו אז חיקך מושבד אליו עוד. נד מה שגזר עליו חסלה ואת אחיק תעזב, זיאר לו כאן שאין המכוון צו להיות עבדו לעולם עד שלא יהיה צו כח להמלט ממנו, וצכל מקום מוטנו יהיה נכנע חמתו, אזל לא יהיה לו עבד רק כל עת התחברותו עמו וכל זמן שידור זשכונתו, אזל כשיצלה להתרחק ממנו ולעקור מקום דימתו לארץ אחרת אז פסק עול שערדו; וזמלת נאמר ממשו (וישלב ל"ז) ויקח עשו וגו' וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, שפירש ממנו לצלי היות אחר זארך כנען, וזההסרס איש מלאחי תחזבל השגה. ורש"י פי תריד לשון נער, כלומר כשיעברו ישראל על התורה ויהיה לך מחסון פה להטעמך. וכתי עליו הרא"ש אז רחוק מן הפשט, ועוד עשו צין יקיימו התורה צין לא יקיימוהו יטעמך, וזכמותו לא התנה רק כשיטעמך, והוא פי תריד חסלה, וכן הוא בלשון ערבי, וטעמו כאשר חסלה ללכת צדדי ה' תפרוק עולו: (מא) אשר ברכו אביו. הי"ל על הזכרה אשר נלקחה ממנו וכדומה מן הלשונות שידור התרעמו על העדרו ומכרת אציו, דזמנת רשע הזה לא היה חושש כלל על זכרת אציו ולא היה מקוה שום תועלת ומכרתו, וזכיתו ונעקתו לא היה רק לעיני אציו לרמותו כדרכו חמיד, אזל המשטמה על יעקב לא היתה רק על השתדלותו להשיג את גזלו ולקבל הזכרה: (מב) מתגהם לך. ערש"י, והרע"ז אמר ופשוטו מתגהם צד, וכן כי צוחר חסיה לכן ישי (ש"א ח' כ') אז פרושו מתגהם עליך כמו וישאלו אנשי העוקם לאשמו, וכמו ויפול לאשור, ומתקלקם תרגום כמן לך, אורב לך, נראה מדעתו שטעם מתגהם לך שזמאה עלמו לך מתגהם על ענין הזכרות וכאילו אינו מקפיד בהן, והוא מלמד כדי שלא תשתמר ממנו ותרגם הענין אל הלשון, ורלוני דזכריה הייתי מפרש מתגהם לשון מתפאר ומתהלל (פראבלט זיק) כי מוסדרי התפלות שוטנו לשון כמותו לענין זה, כי סדרו צקדיש זכרתהו זשכנתהו ונעמתהו, הנה כללו לשון נמיה צעניני זבח וחבלה, והחסם האמתי מהר"ש פלעסנר הראה דוגמתו בלשון ערבי: (מה) עד שוב אף אחיך. ימים אחדים תשז שם עד כי תשוב המנה הקשה שמוטשה ימים אחדים אשר התעשה, ואחר הכנת המנה הקשה תתעבד עוד עד שזו גם האף הקל והממנה המושך לפעמים ימים רבים, וכשזמאה כי גם אצו שז מנך אז חסלת ולקמתך; גם שניבם. ענינו לתופפת, כל אחד לרבות על מצורו, וכן גם אמתו גם חסיה, כ"י המפרשים, ולמי"ש (ננת זולשם ילר גם הוא) שומלת

שומלת גם הוא לפעמים כחס דבר, והוראתו מעלה וסמיכות, יתכן שתדבר כאן מילתך צללה ויעקב
צנה, אשר חלה עשו הריגת יעקב צמיחת יחס, כע"ס יקרו ימי אצל חזי ואהרנה, ועל אהלת
שניהם המעולים והמפוזרים שפסה (ד"א פֶּאֶרְלֵיכֶען צייען) לאמר גם שניהם :

כח (יא) ויקח מאבני המקום. לדעת המפרשי הפסע שעמו חזן חמת מאבני המקום, ודו"ס הציב עליהם
כי מלמד פהיה לו לכתוב לפירושם ויקח חזן ויטם מראשותיו דוגמת ויקחו חזן
וישימו תחתיו (שמות י"ז), גם חיבת מראשותיו לא יסבול פירושם כלל, שלמי דעתם מראשותיו
תאר אל הכמת או אל כל דבר הנחון מתחת לראש להניח הראש עליו, והמעייין בכתובים ימצא
שאין זאת מענינו, אצל הוא גם תאר טיבל על הדברים הנחונים פניניה הראש לא תחתיו, והעד ויקח
דוד את הסנייה ואת נפשת המים מראשותי שאל (ט"ו כ"ד), את סניית האלך ואת נפשת המים
אשר מראשותי (ט"ט), יתכן שהיה שאל את ראשו על הסניית ונפשת המים, ועוד כתיב גבי
חליבו (מ"א י"ט) ויצו והנה מראשותיו ענת רגלים ונפשת מים ויאלל ויפת, מכל זה נראה ברור
כי טעם מראשותיו הדברים הנחונים פניניה הראש, לכן הכתוב כדעת רבותינו שלקח רבים מאבני
המקום ועשאן כתיב מרזב פניני לראשו מפני חיות רעות (עכ"ט), ומטעם זה לא נמצא מראשותיו
כ"א בלשון רבים לעולם (שהיידר שלא נמצא מראשת), ונראה כי כוונתו מראשותיו (מרבית) מה שפניני
הרגלים, ולדעת המשפטים מראשותיו מה שפשת "הראש איך גם טעם מראשותיו מה שפשת הרגלים,
איך מה טעם גברי ומרגלותיו האמור ברות ולא היה עם גבוי, גם מה שאמר דניאל (י"ד) ומרגלותיו
כעין נפשת קלל, נראה שטעמו מה שפניני הרגלי חלה כראש"ע עם. וראו צומכרש"צ (קמ"ז ב')
מאי מראשותיו אי תינח כמנף דשוי תמות רישיה לא, חלה מראשותיו ללרבע סמרין דעלמא.
אמנם צומכרש"צ העלה דעת ר' אלעזר צ"ע כמפרשי הפסע, מאבני, חמת מאבני המקום, וכן חרי
עם חזן חמת ממש היתה, ומשום דכתיב מאבני ולא חזני כד"א לא חקם חסה לזני מנבות הכנעני
חמת מותן: (ג') בצב עליו. לשון עמידה ונציה לא ישמשו דוקא על העמידה בזקמת קוונה סתך
הסכינה והסכינה, אצל ישמש גם על עומד המעלותי (ציילשפילנד), זין תועלת הסירות והשנוטה,
כמו ועמדה לפני האלך (מ"א ח'), היו עומדים לפני שלמה (ט"ז י"ד), והוא עומד עליהם
לדבריהם, שכלם תועלות הסירות והשנוטה, זין תועלות העז והיסועה, יעמוד לימין חזינו, חף
סכנתי עמדה לי, שפנינים תועלת העז והיסועה, וכן לשון נציה ישמש גם למעמד התועלות,
העז הגלגל על הקוראים (רות ז'), שהוא לתועלת סודר ענין הקימה, שיתעסק כ"א צריחוק הראוי
מתברר כדי שלא ידוק איש את חסיו ותחצטל האלחאה, וכדומה מן תועלות השפנים על עושי
האלחאה, וכן ומשאל עומד נצז עליהם (מ"א י"ט) הוא ג"כ עמידה לתועלת הלמודיים הגלרכים
להשגת הכוונה, לכן מ"ו משאל קאים מליף עליוהו, ולכן ישמש שורש נצז על פקודי המדינה
אשר עינם תמיד צהשמת התועלות והרשקת ההפסד והחזק למדינה (לאלדשפילנד), כמו שנים
עשר נצזים (מ"א ד'); ויעקב פהיה כעת נחמה מפני עשו חסיו, והם נלקחו ממנו כל נכסיו,
כפי שקבלו ד"ל וצ"ס הישר, והיה נפרד מאנחותיו, מתחשק מקדושת איי להמטרד לח"ל, שאין ספק
שכל חלה היו מלערות את לבבו, ונראה לו צמראה הכוונה מאלה ה' שהמקום יהיה צמורו וישמורו
צכל אשר ילך ודוונה מן ההצטמות הסודות זמניות ונלפיות כמחוכר צמאמר הש"י חליו, לכן אמר
מקודם צדך כלל ורגה ה' בצב עליו כלווה המקום צ"ה עומד לימין עזרתו, ולפ"ז מ"ש דט"ז
נצז עליו לשמור, חין מלת לשמור חוספת על לשון המקרא, אצל הוא נכלל בלשון נצז שהוראתו
מעמד התועלות, ומלת עליו חינו טצ על הסולם כ"א על יעקב וכדאיחא צומכרש"צ. ויתורגם נצז
עליו (שפאלד איים צי"א), וחונקלם ויצ"ע שחרגמו נצז מעמד, יראה שהוא מן ועמדה צדה לך
(משלי כ"ד), שפניני הכנה חחוק לסדר הכל כראוי (צערנייען, אַרדען), והכל הולך אל כוונה חמת
מחן ומזמן לפניו לסדר לו ענייני חמוצתו (פערֶאָרדענעט איבער איהן), והכל הולך אל כוונה חמת
להרשיק המצוונה, והמתרגמו כמו חזני נצז על עין המים, ומשם את הצלתי ראוי להגשימו: שצב
על"ה. כמו שוכב צקרה או חרובה, כי יש על צמקם צתוך, כל העובר על הפקודים, נהפך עלי
לזי, שהוא כמו נהפך לזי צקרי (איכה ח'), אמנם אמר עליה לארות כוונה פניה על הדש
שחזיר דט"ז: (יד) בעפר הארץ. חונקלם ויצ"ע חרגמו סגיחין כעפאל דלרעא, לדבריהם תהיה
ההצטמה צה דך נחמה לצד כענין שגאמר צורות צשעים, כי איש להיותם כעפר הארץ צרבים
חלה כל איש יש לו עכ"פ לרדך ללרבע חמות צארץ למעמדו ולמנצו, איך חינו חלה הפלגה צעלמא.
אמנם הארץ לעולם עומדת צקיונה ואינה נפסקת, ח"ל (בראשית רבה) מה עפר הארץ מנצלה את
כל כלי ומתכות והוא קיים לעולם כך צניך מנצלים את כל העולם והם קיימים לעולם, וצומכרש"צ
(משפטים ק"ה) והיה זרעך כעפר הארץ מה שהוא עפר עלמא מתצדך צגייה חף הכי והמתברר
צזרעך כל גוי הארץ, ע"כ. האשילום לעפר הארץ לענין חכליה היואל מן האדמה אל כל יושבי

ארץ להמיתום חיות הגשמי צלאלהיה ופרסיה ככה ילא ומהם תועלת כללי להמיתום חיות הרומני להכירם אלוה האמתי, (עמי"ש זכך לך צפי לננות את עפר הארץ): (שו) אבן. ומורנס צקוטטא, ולרש"ס הוא מורכב משתי מלות אך כן, וטעמו אינו כמו שהייתי סובר אך כן הוא. ול"ג עיקר המלה הוא כן שענינו אמת, כמו כן צנות ללפחד דוצרות, כמו אזו אלי האנשים דמרגונו צקוטטא והאל"ף מתוצרת למלה להורות על המ"צ, ודומה למלת אסונה (מהלס פ"ח) שהיא גזורה מנלת פן, והאל"ף היא למ"צ, שטעמו אני מתמסק ממיד פן יקרני כך וכך (איך פערלוויילעט), ע"ש ר"ש צ"מ, ככה מלת אכן עיקר המלה כן והאל"ף למ"צ מחותיות אית"ן וטעמו אני מאמת (איך פערנעוועקסרע, האלטע פ"ר וואסר): (שו) יש ה' במקום הזה. כבוד שכינתו נראה צמקום זה אל הכאויים אליו, כי מקום נבחר יש לגלוי שכינה, כמ"ש והיה המקום אשר יבחר ה' צו לשכן שמו שם, ואם הייתי יודע שהוא מקום קדוש כזה לא יסמתי, כ"כ המפרשים, וכבר טען הרמ"ש ע"ז, כי איך יתמרט על השכינה. שהרי הכתוב מציג שנמשכה לו צרכה משכבו שם, והנצוזה אצרה הארץ אשר אמה שוכב עליה. ומלצד זה מוכח מקדור מלות המאמר שאינו מדבר ומקדושת המקום, דל"כ היה לו להקדים המקום להסם ולומר, "במקום הזה יש ה'", ואז היה מורה על מקום זולת מקום, כי עיקר כוונת האומר נודע ע"י סדר התיצות צמאמרו, כענין תפסום חיים חיים תפסום וכמזוחר צמארי מות צוכסרו צעפר, ומדקדים "יש ה'" ומזוחר שזה הוא העיקר המכוון ממנו. לכן כ"ל אף שהיטה מליאות ה' נודע אליו בקבלה ומצותיו, וגם צלי ספק היה לו צענין כשגב זה ידעוה מושכליות, ככל זאת כשוכה פעם ראשונה למראה נצוזה זו שנתגלתה השכינה ולומר אליו, "אני ה'" שנתאמתה לו מליאות האמתי צמארה, שהיא צלי ספק מעלה יתירה לצלי חכלית על קבלתו וידעוה הקודמת לו ציה, הנה מוכח חצה הייתה שרדעת לו ענין נכבד זה, הסימ דעתו מכל ההצטות הגדולות שהוצטע עליהם צה, ובשומחה גדולה התפלל לאמר "אכן יש ה' צמקום הזה", יראה נתאמת אללי צהשגה פלאה מליאות ה' צמקום זה (דאס דאזיין גאטטעס איזו מיר געוויסס געווארדען אן דייעזעס ארטע): ואחר שמתנאי הנצוזה שאינה חלה רק על חכם גדול צמכמה כשנכנס לפרסם ונעמד צאותן העניינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להצין ולהשיג (ע' רמז"ס יסודי התורה פ"ה ובשציעי לחי פרקיו), ואין ספק שנתעלה יעקב צמינו אל השגות הנכבדות האלה צצית צמינו ובצית מדברו של שם ועצרי, עד שמלדה לא יתמה לו ומחיה המצדלת אחרו מן הנצוזה, ככל זאת מדרך הולכי חמים להקטין מעלתם, לכן נדמה צעניו צמחסרים לו עוד מדעוה שכליות, עד שממד חסרון ידיעתו צזה עקן אינו ראוי לנצוזה לכן אומר ואגבי לא ידעתי (אך מאנגעלעט עם מיר אן וויספענטשאפטען), יראה עדיין לא הגעתי אל הידיעות הראויות למעלה זו. ויש צלשון ידע ענין הכרה והסגה, כי המשגי דבר ידע אחרו, כמ"ש (ש"א ג') ושמואל טרם ידע את ה' דמרגונו לא אלק למידע חולקן מן קדם ה'. ובצמכרשצ"כ כאן, ואכני לא ידעתי אומר וכי כל האי אמתגלי לי ולא אסתכלת למנדע אכני ולמיעל חמות גדפא דשכינתא למחוי שלים, והדצרים קצוצים למ"ש, ותיצת יש עיקר הנחתו לקיום מליאות ענין מה, הפך ממלת אין שהוראתו שלילה מוחלטת, ועיקר מלת יש היא לשם דבר (כמ"ש צמכלל יש) ואע"פ שהוא שם פעמיים פירושו צענין הן, ולפעמים יוכיפו אל"ף צראשו ואמרו איש, והוא שם דצד נופל על כל עמני נמאל, כמו ויתן איש צחרו, ועיקר יסודו יש, וכן צעל המסורת מונה ג' איש דצבורין יש, אס אש להמנין (ש"צ י"ד) האש צית רשע (ויכח ו') איש רעים להתרועע (משלי י"ח) וצלשון ארנו לעולם אית צמתוסת אל"ף צראש ממורת יש צצלשון עצרי: (ז' ויירא. לדעתי אין זה דומה למה שאמר (לקמן ל"ג ל"ח) ויירא יעקב שהוא יראת העובש ופרועניות, כי מה לו לירא הלא הוצטת מפי הנצוזה ככל הטובות הגדולות האלה, אזל לשון ויירא כאן הוא יראת הכבוד והרוממות (עברפרוכט), כענין וממקדשי תיראו, שאין הכוונה צו יראת הזקן אזל היראה לצלי פגוע צצדודו וצערבו; כי מדרגות רצות יסן ציראת ה' כפי כח צינת האדם וכפי כח מעלת השכליות צצו, ויצדלו צה צני ארס צין רצ למעט, כמו שנאמר על עובדיהו היה ירא את ה' מאל (מ"א י"ח) ויירא את אלהים מרציה, וכן יעקב אף שהיה לו עד הנה ג"כ יור יראת ה', והיה ירא את האלהים צצורת השכל והקבלה, הנה כעת זכה למעלה גדולה ויקרה מאל צענין יראת ה', כי נתגלה לו צמראה ליורי כבוד אל וגדלו בהרעב הדעת מ"ד האמת כאלו הוא עומד לפני ה', ונדמה לו יראת ה' ליראת מלך המנוולת על האדם העומד לפניו, שענינו רואות את המלך ולצו יירא יראת הכבוד והרוממות: שזה נורא. אחר שממד ענותותו היה קטן צעניו להחזיק עלמו אינו ראוי לנצוזה, לכן גמר דעתו שממד עלמו לא זכה לכך רק מאל קדושת המקום, ויגודר ויאמר "מה נורא המקום הזה", כ"ל המקום הזה מאל קדושתו מוכנת להופיע צו אור הנצוזה אף למי שאינם ראויים אליו כ"כ, מלת מה נורא מענין אור נכ ומורה כמזוחר צצשלת צצורה חללות, יע"ש. (ערכ"יכטעט, ליכטעפערצרייטענד), ובצמכרשצ"כ (יתרו ע"ט) מאי

מאי קא חנא דקאמאר דאיהו נורא, חנא שלימו דמאינאחא קדישא דהוה שכיח צההוא אחר כהונא דלעילא ובכל אחר דהוי שלימאחא שכיח אקרי נורא, ע"ש: בית אלהים. ר"ל המקום הזה ים צו קדושה, שוגלדו יוכן האדם לקבל דבעוה עניינים אלקיים (היער אינו ניכטס אנדערס אלס ענטפֿאָנגליכקייט פיר גאָטע), דעת האדם מתקדשת צו להיות פנויה למעלה ולהסתכל בנחמתו של הקב"ה ולדעת גדלו ותפארתו: וזה שער השמים. ר"ל צוה המקום יוכשר האדם בשקול ואומדן דעת להעריך דבר אל דבר לשער ולהצין צדוהן נורות הקדושות הטהורות השמימות (היער אינו ערוואָנגע איבער היממלישעס), וצדיעות שאחר הטבע (פֿהיזישעס, איבער זינליכעס נאכלאניגען), וכבר כינו הכתובים אורו ית' צבס שמים, כמו שמו בשמים פיהם (תהלים ע"ג) ר"ל ידברו על אלהי' היוצאים צממים (היממלישען), וכן צמכרשצ"י (יתרו פ"ה) מן השמים דברתי, השמים דא קב"ה, (ותם ע"ג) יגלו שמים עונו דא קב"ה ורגיל צדברי דרומיו לכנות אורו ית' צבס שמים, כאמכס קניי שמיא גלי, השמים ציני לצדיק, ימח שמים, וצהאזינו (ד' רפ"ו) קב"ה שמים אקרי, ובספר הצהיר (מנצח צמכרשצ"י) סוף ס' שמות ס' ג' ונגלן דשמים הקב"ה דכתיב וחתה תמוע השמים אחר שלמה מתפלל אל השמים שיטעו חפלתו אלא שנקרא שמים על שמו ע"ש. נראה שפירשו שמים לשון השמיוממות, כמ"ס ר"פ צראשית, ונקרא הוא ית' שמים ע"ש התפלות והשמיוממות הצרות צדול אלהותו ית': בית אלהים. שם בית לא הונח דוקא על צנין מקום דירה, אצל על כל דבר שיש לו חוץ הראוי לקבל דבר אחר אל תוכו (ענטפֿאָנגליכער רוים), כמו מציח ומחץ חלפני, צמים לצרימים, צתי ידיים, בית סאחים, (ח"ס צמכרשצ"י (שמות ד') כל דמקבל מאחרא איהו ציחא להסוה דיהיב, וע"ד איש וציחו צאו, (ותם ע"ג) ואינון דצדנגא תחאה אחקרון נוקצתא צית, דאחמח נוקצתא דעקצלה מן דכורא) ולזה יתכן לצאר צית אלהי' על הנפש המוכנת לקבל דעתה הטבת אלקיית, ותם שער כאן הוא, לדעתי מן ויונא מואה שערים, וכמו שער בנפשו, שענינם אומד הדעת להעריך דבר, וטעמו כאן לפלס צמח הדעת ולשקול צמאזני השכל ולשער צמדות הצניח צהדר כבוד הטבת רומניות ותפארת עוהס: (יח) את האבן. האצן היותר נכבדת וגאוה למנצח לקח מן האצנים אשר שם ומכשתיו, ומכסר הו"ם ומלת אשר כמנהגה לפעמים, כמו קח את פר השור לצדיק (שופטים ו') שטעמו מאשר לצדיק, (רוו"ה), ויחד נראה לפדס מלת את, כמו כלאתי את העיר שפי' יין העיר, כן את האצן מן האצן, וטעמו לקח מן האצנים אשר שם ומכשתיו, וצא האצן ציחיד כמו ארבעה עורי אצן שהוא צמקום רבים: (יש) בית אל. לשלש מקומות קרא יעקב צית אל, כאן קרא צית אל לצד, ולהלן (וישלח ל"ה ז') קרא אל צית אל. ותם אחר שמתצדק (ל"ה ע"ו) קרא אלהים צית אל וכן כתוב צטאול (ש"א יו"ד ג') עולים אל אלהים צית אל, (הגרי"ח) לדעת ריב"ז צית אל זה הוא הסמוך לירושלים והוא הר המוריה, ולדעת ריב"ז צית אל זה הוא הסמוך לעי, ע"י רמב"ן: (ב) אם יהיה. יתקשה לירושלים והוא הר המוריה, ולדעת ריב"ז צית אל היה מתקפק צנה שאלמד לו צנאולא והנה אנכי, והוא מתקפק אס יהיה אלהים עמדי, וגאמר לו ושמתוך, והוא מתקפק צו וגאמר ושמתני, וגאמר לו והשיצותך והוא מתנה כמפקס ותצתי צשלוס אל צית אצי, ועוד ח"ך נעשה יעקב צדכר זה עובד ע"מ לקבל פרס, אס יעשה לו כל אלה אז והיה לי ה' לאלהים ומכלל הסך ישמע הללו ח"ו, וה"ל מלת אס כאן אינו מלת התנאי כמו אס יעצרו צני ראובן, ונתתם, אצל טעמו כמלת אונס, אכן (וואהרליך), כמו אס יהיה לצער קין, וכן כי אס יש אחרית (משלי כ"ג), וצלה מלת כי ג"כ לענין זה אס רחץ ה' את נואח צנות ליון פ"י צאמת רחץ כמ"ס הרד"ק, וכן אס ללגים הוא יליץ, והוא מלת הקריאה בגזרת משרש אמן (ע"ש ר"ס צ"ט), וטעמו צאמת אמר יעקב "אס יהיה אלהים עמדי" ר"ל צמת הוא כמנהג רומי צהצטמתו שיהיה אלהים עמדי שיטעמני ושימן לו לתם לחבול, ושאשוב אל צית אצי ושיהיה ה' לי לאלהים, לכן אני נודד והאצן הואת וגו'. וראיתי צמכרשצ"י (ויקהל קל"ח) דיעקב לז אחרמץ צאצוהי ולא צאמיה וגו' ואיהו אחרמץ ציה צקב"ה דכתיב אס יהיה אלהים עמדי ושמתני וגו', הנה הצינו וגאמר זה למאמר צטומי ודאי לא למאמר תנאי וספוקי: (כב) והאבן הזאת. לדעת המפרשים הוא תשובת התנאי והוא הגדר, כלומר אס יתקיים כל זה אעצוד השם המיוחד צארץ הנצחית צמקום האצן הואת; אונס צמדדס הנעלם איתא אס האצן הואת אשר שמתני מנצח יהיה צית אלהים ויוד וכל אשר תעש אעשרנו נדר המעשר, לפי"ו וגאמר אל מה האבן הזאת הוא מתקב התנאי והמעשר הוא הגדר. דע שערמנצ"ס כתב (כ"צ מנכריה) האומר כל מה שתלד צהמתי יהיה הקדש לצדק הבית או יהיה אסור עלי אע"פ שאינו מתקדש לפי שאינו צבולס הכי זה מייצ לקיים צדכו ומטעם נדר; וצמ"ס ו' דערכין כתב ראה לזה מה שאמר יעקב אצינו כל מה שתמן לי עשר אעשרנו לך וגאמר אשר נדרת לי שם נדר; ודעת הר"ש דוקא כשהזכיר צלשון חיוצ על עלמו כגון שאמר אמתנו אז חייב מטעם נדר, אצל כשאמר יהיה הקדש לא הוי נדר (עיין מו"המס ס"י רי"צ

כ"ו כ"ט ונמנע וי"ז טו); והבן מהר"ם פשיטא ליה תקרא לין דוהאנן הוהא יהיה בית ומנע
 יהיה לנזן כד הוא, והסיף עליו בתשובה מהם פוסר (פי' רמיז) דלי אפסר לתלוק פי' דהא
 לרבותי. כענש נמנעא דיהא על שאישר כדו, והיינו כד לעשות בית ולהקריב על מצבה אבן,
 דכד עשר אפערטו לא עשר יעקב ובראחי עשר כל אשר לו ומכבד, ורק העביל לבית אל חוטר,
 פי' יהיה כד הוא, אונס יצא אע"פ מיימי הרמזים ראה מעשר אפערטו ולא מן יהיה בית
 אלהים דמוקדם בקרא ור"ך לומר דהא' הו' דבר ענא לעולם דהאנן היה בעולם והם א"י מוחזקת
 מטיה מיימי מעשר אפערטו, וה"ב אכתי אין רחיתו רחיה, דלמא אפר כדתי לי כד אהנן קאי
 ולא אפערטו ומילתא צעלמא קאמר עכ"ד. ע"פ אריכות דברים צוה: ולמא דליחא צמח"ע רבי
 אלמור בן ערך אומר פינן ידוע לקח לו יעקב אומר זוהי דוגמא שלי אם לזו תהיה שום מעלה
 צידוע שתהיה מעלה לי ע"כ טס לבו עליה וכד כד דמתיב והאנן הוהא אפר צמתי מלכה כלומר
 אם האנן הוהא אפר צמתי מלכה יהיה בית אלהים מיד וכל אשר חתן לי עשר אפערטו לך כד
 המעשר ע"כ, והראב"ע כתב על ר"ק שמן על ראשה (ויטלט ליה פי') וצניח אל שילם כדו ומתן
 מעשר מהונו לכבוד השם לזי סהיה דכד רחוי לקחמו, לפי' אין רחיים מהר"ם רחיה והקפיד
 על הרמזים אין לה מקום: יהיה בית. מהראוי תהיה בית, כי אין נקמה היא, אונס צלשון סויה
 לא ימור לא האין ולא האפסר, כמו כי יהיה נפרס צמולה, ויהי אפסיר (דורס), ויתכן שאמר
 כאן צלשון זכר לטרוס על כס הסויה ומקום, שלא תהיה רפיון ועינה צהרמה, כי ודאי יהיה
 קו, כענין ויחמר אליה עמוד סתם אהל (שופטים ד'), אומר עמוד צלשון זכר לזרזי נפסה צממיה
 זאת כממית סוכר סכסו לעמוד על העמוד הרבה יותר מן הנקמה: עשר אפערטו. לרבותי
 (כמוצו כ) שני עשורין דהו' סונס, ומכאן למדו המוצו אל יבזו יותר ממונע, ודעה הגר"א
 (ר"ק דפאה) שזו דין תורה, ומה שאמרו בארשא המקיבו המוצו וגר' באמת היה הדין בן תפילה
 אלא שפסגו ומזרו בארשא והמקיבו הכלכה לאשונה, והכי איתא צירוף למי, זה דלא כר"ם טס דגמ"ס
 שצונו אין לו שיעור מן התורה, ע"פ. ונדאה דתלי צמלתא דר"א ורצ"ע (ערכי כס) דלר"א
 הי מוצו סוכה לא איכפת לן, כדאמרינן סתם איכא ציינו. דר' אילא:

כז (ב) וירא הנה וגר' הנה. כשהגיע אל ארץ בני קדם נפתח אל יראה שום מקום מיושב
 או אדם או דבר אשר נראה וראה בני אדם מקובלים ולאן לרוב עומס; והשתקרב
 להם יותר נהדר לו שזי' ג' ערדי לאן מקובלים על הארץ, וזו טעם והנה, כי צמלה לא ידע
 אומיות מה שראה, וכשתקרב יותר הנה מה שראה קודם נהדר שהוה צהר והנה טס ג' ערדי
 לאן, לכן אומר והנה צ' פעמים (ר"ע קאלור): (י' ל"ב אחי אמו. הזכיר הכתוב כמה פעמים אחי
 אמו להרמז כי כל מה שצמלה יעקב צלשון לזן להשקותה ומה שהיה חתול על רחל לא עשה
 לכבוד לזן (או לפי שהיה לו צדאיתא התעוררת לאהבתה) רק לכבוד אמו, צמיל שהיה אחי אמו,
 שכל אותן הדברים הזכיר וזכר את אמו שנחנה לו הענה ללכת אל לזן, (כד"ס): ויגש יעקב ויגל.
 כמו שמועזרי הסק מעל פי הלוחית (רש"י מרבותיו), דחק הרא"ם לומר שהוליו רזל זה מדמתיב
 ויגל מלשון גלי ולא ויגלל מלשון גלגול (דהא לא ניקד ויגל אלא ויגל): אונס כראה לפי שצדדריס
 נאמר וגללו את האנן ע"ד השלמים מורה כי הגלילה מעל פי הצדד היה צמ גדול וצד
 חזק לפי שהאנן גדולה היתה וגו', איך כשי"ב שהיה רחוי לומר גבי יעקב אשר היה ימדי ויגלל
 את האנן וגו', ע"ד השלמים, ע"כ דרשו שהתורה רמזה צוה כי אלל יעקב היתה הגלילה קלה כמי
 שמועזרי הסקק; כי פעלי הכפל רחוי שיצוהו צמקרות צוהו אפר משיי אומיות הכפל והדגש ישלים
 את השני, אבל כאשר יצוהו צמלמות שמי אומיות ע"ד השלמים אזי מורה חזק זאת הסעולה
 צמ גדול וצד חזק (כ"י הלוי), וכו"ה אומר כי מדך הכתוב לצדד שני פעלים להורות על
 חכמות שני הסעולות, זה טעם ויגש ויגל, שמייד כאשר נגש ויגל את האנן כחילו היתה הגלילה
 צדדו ונחזיו צלי גיעשה כלל, ולכן שיהא ואמר ויגל צמקן הסעיל לומר שנגלל כמעט צווי:
 (יא) וישק יעקב לרחל. נטיקה עם למיד ציד או צמח או צמח ע"פ מנהג המדינות, ובלא
 לומר היא צמ (רצ"ע) ורבותי אומר צדדה, כל נטיקה לתפלות (פיריות) צד מן חלת, נטיקה
 על גדולה, נטיקה על פקיס ונטיקה על פרישות וגו' ר' תחומא אומר חף נטיקה על קריבות'
 שנאמר וישק יעקב לרחל, כי כמא נטיקה היא לרוב אהבה ומשק הצוער צלל להתפצר
 יד עד ששפתותיו נטיקות איש אל אחיו, ונלצד אלה השלשה שהם לרבות מלך אהבה הגשם,
 כי נפשו אהבה את נפשו רעהו ומדך אלו השלשה שמתעורר הנפש להצדק עם רעהו, עת שרואהו
 לפקיס אז מתעורר אהבה עמו צלל, וכן אם רעהו עולה לגדולה, וכן עת יחסר מנוח כי קשה
 עליו שרדחו, ולר' תחומא גם צין הקרובים מלך שנפשות מתאחדות, זה היתה נטיקה יעקב לא
 מפני דבר אחר, והנה ח"ק ור' תחומא פליגי צמתי לטווח דעולא (שנת י"ג) דלמד ליטמא לא
 אפרה

אשר הורה אלה קורבנה של גלוי עריות לנד, ולמד ליטאח אסילו טוס קורבנה אסור ומטוס לך לך
 אמרינן זירא ותי, וללשון זה דמטיקא של קורבנה גי' אסור נראה למדע נטיקא דכאן, התחברות
 מחשבי והתדבקות לטוי כענין דאק ותלום נטקו (תהלים פ"ה) שטעמו ע"ד מליצה דנקות ומחשבי,
 שהאק יתיה מודבנ ומתאחד עם הטלום ולא יסדרו. וטעם ויסק יעקב לחלל שהתחבר עמה במחשבתו
 ורלונו, כדאמרינן (מגילה י"ג ז') אמר לה יעקב מיינסבת לי אמרה לו אין, (פערלא'אונגספערצינדונג)
 עומ'ם לך לך ט"ו וכן מטק ציחי: (יד) עצמי ובשרי. טעמו קרובי מלד האז ומלד האם, עומ'ם
 בראשית אלה עטר מן האדמה: (ח) אעבודך שבע שנים. יתכן שהרחיב הזמן כ"ח, כדי שתמלס
 רחל י"ב שנה ויום אחד ותהיה ראויה להריון כי קטנה היטה צח טמם שנים כשנאה עם האלן
 ולא היטה עתה ראויה לאיש כלל, ואע"פ שהיא ראויה לביאה ומי'ם לא היה רוזה להיות עמה עד
 מלאת הימים שמהיה ראויה לנשים (כ"ב) עומ'ם צמה שנאמר צינחק ויאהבה: (כ) בימים אחרים.
 בשביל להצטפה אותה היה הזמן ארוך צעיניו כ"ח כמי שמספר ומונה ימים אחרים של שבע שנים
 שהוא רע וקשה הדבר מאוד משך הזמן ממי שמספר ומונה רק השנים ולכן אמר בימים ולא בשנים
 אחרים (ל"ד): (כא) ואבואה אליה. ערש"י. ור"א אמר אין פי' שישלגנה אלה שיהיה לו עתה
 דיה שיצוא אליה צבוא מן השדה ולא יהיה כאורח נסה ללון צבית סדרו: (ל) שבע שנים
 אחרות. אחרות הקים לראשונות מה הראשונות צלמונה אף האחרות צלמונה ואע"פ שצמחאות
 צא אליו (רש"י מצי"ב) הכז צי"ת טמנה כי לשון אחרות משמעותו דלאי אחרות מראשונות, זה
 יורה על הפוך מאחרים הראשונות צלמונה ולא האחרות, וכדאמרינן והיחה לאיש אחר, אחר הוא
 נגד הראשון לגריעותא זה הוליא רשעה מצייתו זה ומכניסה, ואמר (יומא כ"ג) ולבש צבדים אחרים
 סחומים מהם. ולדעמי הדברים נכונים ומליטנא דקרא ילא לרבותינו כן, שצמחנת לא עמד יעקב כלל
 צעור לאה, כי שבע שנים הראשונות לא היו כ"ח צעור רחל כאמרו הלא צמח עבדתיך, ואחר
 שנה עליו לכן צמחה היה מוכרח לעבור עוד הפעם שבע שנים, כאמרו אליו נתנה לך גם את
 זאת צעורה גרי, וכיון שהאחרות היו ג"כ צעור רחל כמו הראשונות, היה לו לקרא לווד לשון
 היותר מכוון לפי אמתות הענין והוא יציעור עמו עוד הפעם שבע שנים, כי צמחתי שתי העבודות
 היו צעור רחל לנד, ולמה אמר קרא שנים אחרות, אמנם צא להורות שהיו שנים האחרות
 משווים צעיני יעקב כאלו היו אחרות, וכמי שלא היה עובד מעולם עבד רחל, וכעת ששז את
 שנים הראשונות כאלו היה צעור לאה, ועתה עובד עבד רחל שבע שנים אחרות, ושתיים צלמונה:
 (לב) יאהבני. הצ"ת פחותה וראויה להיות לרואה (ר"ם צ"ת), ולדעמי נפתחה שתיים להורות
 שאינה פועל עמיד לנד כ"ח פעל מורכז ומעמיד ועבר, כי צעור יצא הכסדר עם כמי ומי'ם צ"ת
 פחותה להצני, וטעמו מנחה יינאלאי אישי היותי ראויה להיות אהובה לפניו ואלו צמחתי הבטוחין
 וכאלו לא הייתי מעולם שנוחה לפניו (פאללטע געליעצט האצען), ויצוא ער"ו צבלק ומחלמי האסון,
 עומ'ם טס. ואמרו (כ"ב פ"א) כיון שראה יעקב אצינו מעשים שריינה לאה צמחתי נתן דעמו
 לגרסה, וכיון שפקדה הקצ"ה צבנים אמר לאמן של אלו איני מנגר, ובסוף הוא מודה על הדבר
 ה"ד וישתחו ישראל על ראש המטה, מי היה ראש מטחו של יעקב אצינו? לא לאה. והדברים
 מכוונים עם עומ'ם: (לד) עתה הפעם לתפרשים הם מלות כפולות וענינם אחד, וכן אונקלס וי"ע
 חרגמו שתי מלות אלה כמו שחרגמו במקרא שח"ו מלת הפעם, הדא זימנא, ויתכן שאין מלת עתה
 פה על הזמן ההוא (יעטלט) אצל הוראתו, המסויצת הנמשך מן הסבה (פאלנגע) כמו הן האדם
 היה כאשר נמנו ועתה פן ישלח ידו, ונדברי רבותינו בשקלי' וטריה רגילים הכזה אלא מנחה
 כלומר הנמשך מהכמה הקודמת, וטעם עתה הפעם הנמשך מהנעשה בפעם זאת (פאלנגע דעם
 דיעקסמאליגען) יהיה שילוח אישי אליו:

ל (א) הבה לי בנים. משנה רחל שלנדל מעלת יעקב יהיה צמח לחת לה עלה צזה ע"ל הסכמה
 דדק שחלד, לכן כעם עליה והודיעה שזמו זה לא יוכל כ"ח הש"י אשר מנע זמנה
 פרי צקן, ואם היה זה צידו לא היה מונע מנתינת העלה עליה, וכאשר רחמה רחל זה לקחה עלת
 שרה ונחנה שפחה צחיק יעקב כדי שתצנה מנחה (לכ"ג), והרע"ם אמר ויסר על אמרה הנה
 לי צנים כאלו היה צידו לעשות זה וכעב צקנאה לכבוד קונו ולא צביע צאהבתו אותה צזה: שרת
 אנכי. טעמו כענין הן איני עץ יצם (ישעיה כ"ו), כיון שאיני משגת הסכלות המיועד לאשה רבייה
 שצובה כמותה, ומי'ם אינם חיים, ומלת מנחה טעמו מלרע שיהא לשון הוס, או שהוא חסד כמו
 הנחה ממות (וכריה י"א) (איינע אונגעשקארצענע), וכתיביע כתימח אלה ששיצא, ולכן למדעמי איני
 חסלה צמיתתי ואצמרה מות מתיים (אף שצערצע איך) דליח הליל צלשון עמיד: (ב) אשר טנע
 במך. ש"לך אותך עקרה, שהכיר צה סיימני איילונית: (ג) בא אליה. וצזה אמרתי הנה לי
 צנים לא ששצמתי שיהיה צידיך מפתח של עקרה: (ד) בלהה ישפחתה. חרגום יציע ושחררת ליה

ית אמותה בלכה, וכיח לקמן ששפחה לאה נראה שלא הוסיף יציע על לשון הנקרה כי הוא מוזן
 מחלצו, דעבד שפטיחו רבו בת חורין ואלא לחירות (גיטין ל"ט) דאי לאו דשמרתי לא הוה מעבד
 ליה איסורא על ידיה, הכא נמי כשהגזירה נותנת שפחה להכשא ליעקב בזה היה משומרתה, ועמ"ש
 (צירטלם ל"ח כ"ג) טעם לקריאתו אח"כ בשם שפחה, ועיין רש"י ח"א פ' צמה אשה: (ו) דגני
 אלהים, רחמה אוננו רחל בלכה שפני מטחמה נמנעה מלהוליד, כי אחרי רואה כי היטה לאה
 שטחא צעיני אישה והוא אינו קובע דירתו אלל לאה רק אלהה, והיא לא השתדלה להצאיחו ולקרבחו
 אל לאה מה שהיה ראוי לאשה כמות לעשות; גם יחסה לעממה גד עון אשר מטחמה שלא שבה עד
 אלהים, כמו שנאמר בצדקה, וכונו ששפחה מנה, אבל נאמר צה ותקנא רחל צמחותה ותאמר אל
 יעקב בזה לי צנים, לכן אמרה דגני אלהים ר"ל צדן וצמחטט מנע ה' מונני צנים, צמה שלא
 קדמתי למניו בתפלה כראוי, עכ"ז חסד עוני צמה ששמע קולי למלאות קלת משאלותי, ולא השיב
 פני ריקס ומלין לי צן עכ"פ משפחתי, ע"כ קראה שמו דן, כי מדה הדין גוברת ולכן זכרה שם
 אלהים בצדקה לא שם הויה הזכרה לאה, וכן על צן שני אמרה, נפתולי אלהים נפתלתי, הדיקה
 על עממה מדה הדין להורות פטעה ומטחמה לה' צמה שהכניסה והעליצה את רוח אמותה לאה
 לפיותה עלובה ומרוחקת מעמלה, ומשבה מניעת השתדלותה להאחיבה צעיני בעלה לדרך עקש
 ומתחלול, ולשון נפתולי אלהים כלומר נפתולים גדולים ועמומים כמו עיר גדולה לאלהים (רי"א
 ורי"ע): גם יכלתי, טעמו התאמתתי והתחזקתי ללכת בדרך עקש זה, כאלו אמרה צמד וצמעל
 התכלתי עמה בתפתולים ועקושים; מלת יכולתי כענין עבלי יכולת ה' (עקב ט') שהוא על הכח
 למלא הספן (ויק דאלו אנגעשטרענגט), והמפרשים מלת יכולתי ענין הנלות (צייקאמוען, עררוגען),
 אין לו טעם, כי צמה נלמה רחל את לאה: ויתן לי בן, מותרא לידא ונרא לקבורה (יצנות),
 כיון שטולד על צרכי, והנה הסכימו הגזירות בצדקהם אלה שהייתה השפחה משומרתה צמחם
 שהיו צני השפחה להן לצנים לא לעצמם, כמו שהיה הדין אם היה אמותה שפחה כלומר
 האשה וילדה מהיה לאדוניה, למיכך לא שיעבדו בהן כמו ששעבדה שרה את הגר בהסכמת אישה שאמר
 הנה שפחתך צידך, וצכן היה כל צני יעקב ראויים לירשו והיו כלם ראויים לזכרון לפני ה' באפור
 ובהשן, שכל אחד מהם נחשב ליעקב זרעו המיוחס אחריו, והסך זה היה צימעאל כלומר כי ציחק
 יקרא לך זרע (רע"ט), וכן צחי"ע ושחרת ליה ית אמותה ונמרה ליה לאחור: (יא) בגד, נכתב
 חד מלה, כי היה הסריון לה צוגד כמו אכזב שפסק הסריון מוננה אחר שהתחילו, כענין אחי צגדו
 כמו נחל (רע"ט), ולי"ט שיעקר לשון צגיה עינו העלם וכסוי, כלשון צגד שהוא הלבוש המכסה
 את הערום, כן הצוגד היה שחטו צמחנה (פערמאנעטעלט) להסתרות לרעהו כארבעו למען יבטח
 זו, ולא צשלא היה הסריון נכר צולטה (כו"ט רש"י), וכל ימי עבודה היה העובד נעלם מועיני כל,
 והיתה ח"כ בלידה ליה שחמונית ותמנהו, ע"ז אמרת לאה לפי הכתיב "צגד" על העלמתו עד
 הנה: (ג) באשורי, אין זה שם דבר שהספר מוננו אשר צמול"ם צמקל חדש, חסך, קדש, דא"כ
 יהיו כל המון אשרי שצמקרא זרים ונמונים צנקורם, שהיה משפטם אשרי האל"ף צק"ח וכמו קדשי
 חדשי, אבל מלת באשרי הוא מקור עם צית השמוע; כמו צעברי, צפקדי, צוכרי, ועמ"ש באשרי
 צהייתי מאושר (אלם אין גליקקליך געפרחען וואורדע) כמו צמשי צהייתי נחשו ושם דבר מוננו
 אשר (כל"ט): (יד) וימצא דודאים, שהוא דבר הספק שאין אדם מקפיד עליו, ולהודיע שצחו צא
 "שלא פטט ידו צגול (רש"י מרדחיונו), ואמר עוד שם על מקרא זה, מתוך לנער ע"פ דרכו גם
 כי חקין לא יסור מוננו, ויתן את הארץ הזאת לעבדיך, שומעתי כוונתם בזה למה שאמרו צמקוס
 אשר (צמדרש קהלת ד' י"א) פ' ראיתי את הענין, שצנו ראונו וגד שהחיקו עמנם ין הגול לפיכך
 נתן להם הסק"ה נחלה צמקוס שאין צו גול שנאמר והנה המקום הזה מקום נקוס, יעו"ש. אמנם
 צמתיכ וצדיי משה הביאו פירות רש"י צמאמר זה לגנותו של ראובן, ולמ"ש הוא לשצחו, ומכוון
 מאד: (טז) אלי תבוא, אם נפרש לשון זה על ציאת משמיט, היא חליפות לאשה פחות המדרגה
 חף כי לאחת מאמחותו סקדושות, גם יעקב לא היה מתרים מלגבור, באשתו אשר כחת הנבלות
 חדרי, וכמה מנוה לשון סכרתך, כאילו היה כאן משכיר ושכיר וסוכר, חלילה ממשפחה המוסר
 כו, ובלא זה אמר סכרתך צדודאי צני, היה ליעקב מואמר סתום, כי להיותו כל היום צדרי
 צלתי ידעתי ממה שהיה צין רחל ולא הודות הדולאים, היה ללאה לצאר צלבונה נמתי לרחל
 הדולאים שצבר מחילת העונות, לכן כ"ל כי לאה אוננו המתנה צזה כאשר יאות למעלתה, לא
 פערה פ' להוליד דבר מנוה צזה, ולא הזכירה כלום ממה שהיה צינה ורחל מונחילת העונה עבור
 הדולאים, כ"א אמנם אחרי שהתאוה לזוג להוליד עוד צן אחד המעטרק לשצטי יו, שיתדלה עם
 יעקב דבר אשר הראוי לאשה כשרה ומוחילא יקובצ מהם התכלית מוננה, וצדריה חליו אלי חצא
 וגי לא היטה כוונתה רק לצקס מוננו שיצא יעקב היום אל אלהה וציתה להענג ממקום רים
 הדולאים

הדוחאים שהביא לה צנה ויכול להשתמשע צדבר שאין הגוף נהנה ממנו כ"א הכשע והוא הריט, ולשון חלי תבא פי' אל חלתי תבא כענין יבא נח חלי ויעד (מ"ב ה') חבא חליך וצרכתיך (יתרו) ומי תבא חלי (תהלים כ"א) וכן מצוחר צמכרשצ"י (ד' קנ"ז ז') חמרת לזה וחלי ידענא דחי ייעול צעשכנא דרחל לית לי לאפניא ליה חלל חורין ליה הבא ויעול צמשכני ע"כ. ולשון סכר לא הוצח על חשלוס מלאכת המועל צלצד (לאהן) חבל גם על כל מין הרוחה (געווין) כי הרצית הבא מיד לזה למורה נקרא סכר המחתה המועת, ולכן ישמש על כל דבר חסוד, החסודים והגדולים שבעס נקראו שכירים (ירמיה מ"ו שכירים צקרה), וכן מער השכירה (ישעיה ז') כלומר החסוד, וכן הוצח שס סכר על הגאה הנפשיות לצד (גענוסס) כי הסודנה הגדולה האפונה ללדיקים צמי עוב"צ ומה שנהנין צו מזיו שכניחו יח' נקרא סכר, סכרך הרצה מאוד (לך לך) וכן ישמשו שס סכר על כל מין הגאה הגוף (כצאצות פ"צ) סכר עברה כלומר ההגאה שנהנה מעברה. חכו עעס סכר סכרתיך צדודחי צני, הגאה נפשית הכינוחי לך צאהלי צדודחי צני הסותנים ריח מוד (איין רובענוסס צערייעטעט חיד פ"ר דין) וזהו נקשתי לצווא צאהלי להשתמשע מעט ולהרמיצ דעתך חסרי היותך צענדות הלון כל היום, וצוה שפיר אמרו (דברים כ') דומתי חרטיי לזה, פיתה אוחו צדצרי רלי ופיוס, שלל חמרה כ"א לכור חלהל לא שחצמחו צפה, לכן זכחה להוליד צן גדול המעלה דכחצי מצני ישסכר יודעי צינה לעמים. ע"ש צרין: (כג) חרפתי. יתכן שצומן ההוא היו מוקלת חנשים נושאים שחי נשים חסח לפ"ו וחחה לשחמיס צלצד שהיו משקין לה כוס של עיקרין כמו שהיו עושים חנשי דור המצול (כשי לעיל ד' י"ט), וכך היו חומרים ליני הדור, יעקב יס לו שחי נשים, ורחל שהיא יפה לו אינה רק לשחמיס ולכן אינה יולדת שהסקה לה כוס של עקרין, חחה היחה חרפה גדולה לרחל להצנה כוונה, וזהו חסר שילדה והוסר חרפתה ממנה חמרה חסך חלהיס חח חרפתי (כ"י קארו): (כד) בן אחר. לרצוהי דלשון חסר יורה על פחיתות השני, פחיתים מן חסר, הכחוד קראו חסר שחכנים רעהו חתוך ציחו (סוטה ו') ולצפ צגיים חסרים, פחיתים מן הרכאונים (יומא כ"ג) יתכן מללה חמרה יוסף לי עוד צן חלל צן חסר לפי שהחשון חסוד יוסר למעלה הנכורה, ורצוהי צמדחס חכירו פחיתת השני לדוחת הנאים: (כו) חנה את נשי. הנה הנשים ככר נחם לו והיו צציתו, והננים צניו היו, ומה לו לשאל מלצן לחס לוי, ואם הוא לקיחת רשות לצד, הרי ככר הקדים לפניו צדך מוסר שלחני וחלכה, ועוד חס רק נחיתת הנשים חצע, מה זה חסר לו לצן נקבה סכך, והוא חינו שואל רק נשיו, לכן כי החלש שיעקב חצע מלצן הדוויאל לצנחתי, ועעס חנה חח נשי כמו עם נשי, ר"ל שיכנים עומה הגדויל. ולי' מלת חנה הוא מלשון הכסף חתון לך שהוא לשון דורן חסורה ומתנה, והוא חלן חסר להצחלות והמתנות הכסאות, ורגיל מחד צלשון נחיה הכני צמקוס יה"צ שאליו נחתי (צעשענקע מייני צרויען), דומה לזה, חמרו (כחוצות כ"ב) צנותים חנו לחנשים, דלצשח וניכסה וניחוד לה מילי כי היכי דקפלי עלה וחכו נכצי לה: עברתי אחך בהן. שצ על נשי לא על ילדי (ראצ"ע), ויתכן ששצ גם על צני, כי צלחת עצה חוחו למען יהיה לו צנים והס החכלית חשע צעבורס עברתו (לצ"ג): ידעת את עברתי. כלומר לפי ערך הענדוה שהיחה צאמונה וצלצ שלס, כן מן חכאוי שמהיה הנחיתנה צמחר ומתן לצנחתיך צאמונה וצלצ שלס (רא"ש): (כז) נחשתי. לדעתי הוא מערס חשה שענינו שחיקה רומי (שוויגען), ולא השחיקה מן הדבור לצד כ"א גם כל חיסור ושהיו זמני (זיימען, סענלעגערן), כל המתחחר ומתמהמה מעשיית דצד כעת ומחריך פעולתו חח עד לחסר זמן נקרא חשה, כמו וחנחו מחשים (מ"א כ"צ ג') שפי' מתעכבים ומחחרים (ע"ש רש"י), וכן החשיתי מעולם (ישעיה מ"צ) חני מחשה (שס כ"ו) מחשה ומענו (שס ס"ד) לא חחשה (שס ס"ה) פלס מחורגומים יהיבנד חרכה, חחרתה זמן פעולת הדצד. וכן השכיר מחחחר זמן חציעת סכרו, וחיו חובצו כעת עד לחסר זמן הרצה, הוא צכלל זה. חכו שחמר לצן נחשתי, כלומר חני מנכס הרוחה והחרכת זמן שלס חציעתך (חיד וויגעטע לייטערסנט), עד חסר שחחירו נכסי וחשיגני חרכה צמונוי על ידך, שחחעסק עוד צרעיית הלון, חכו צגללך. כי כמו שחחמר נחר גרוני מן ועלמי חרה מני חרצ, כן נחמר מן חשה נחשתי. וככר השריש ללו רש"י (צח"י שרה כ"ד מ"ה מרס חכלה) כל לשון הוח פעמיס שהוא מדצד צלשון עבר ופעמיס צלשון עמיד. וכיון שהרוחת זמן חלוי צחיש חסר לכן צא חלן צנין נפעל, כמו נשצע. ולשון ויצרכני הוא פעל מורכב מעמיד ועצר (חורר מין געצוגעטע האצען), כמו חל סתח חכל מועד לא חציאו, שצעת חציתה חחיה מניעת ההצחה ככר עברה, וכן הרותח הזון יהיה עד חסר סככר חלות הצרכה חחיה עברה, והוכחתי לפי זה מלשון חס נח מלחתי מן צעייך, שורה על שישאל ממנו חיוה דצד, כמו חס נח מלחתי מן צעייך ולקחתי מנחתי מילי, וכן צכל המוקויות חוכר חסריו צקסה מה, וחס נפרס נחשתי לשון נכיון כפי המעשרים סכר חסריו הצקסה: (ל"א) לא חתן מאוסה. שחס חלל יח' יתן מן צעדי לא ימעיט חח המוכן לך

כך, כאמור יל אץ אדם נוגע צמוך לחצרו (רע"ם): אשובה. יפטרשו לענין אחד, אשור לרעות
 ולשמור. אמנם חציר צאטצה מוסקין לצדו, ואשמור הוא מיותר כי רע"י היא השמירה, גם
 אץ לשון שמירה מתי צרע"י, לכן יראה צעם אשובה, אשור ואסור אשור מונה שהסכמתה תחלה
 ללכת אל בית אבי, ואמלא מנוקטך להמעכב עד עמד (אץ ויילל ליריקק צליינען), וטעם אשמור
 כמו ואצו שמר את הדבר לצון המתנה (אצחארטען), ופי' אמתין ואקום אל הסכר הנקווה שיגיע
 לי צעמל רע"ת האלף: (לב) כל שיה. שם זה כלל לכשצד ולעזים הקטנים כשם צחוך שנתם.
 יהיו זכרים או נקבות, לכן מלאנו שם אחד ושה אחת, שם כצנים ושה עזים (דצרים י"ד). והנה
 התנה יעקב להסיר מן הכשצים ומן העזים הקטנים דוקא ולא הגדולים, למען יולידו קלתם צדומה
 ויפלו לחלקו, ולכן שניה התנאי והסיר אף התישים הגדולים, כדכתיב וישר ציום יהוא את התישים,
 ולכן עשה יעקב את המקלות ומפוללות (כ"ב המפרשים): (לב) על שברי לשניך. לש"ד המקרא
 חסר, וי"א כי מלת לפניך מופנה על וענתה, חס הפך הגיגים; ואץ לורך לכו, כי לדעתי על
 שכרי פי סכוס שכרי (צעטראג מיינעם לאהנעם), כמו ולא עלה המסמר (דח"א כ"י), יעלה על
 המגן האחת (מ"ח), וכן על לצאותם, שענינם סכוס וכמות, ומיין של מלת תצא איננה לנכח כ"א
 לנכמתה, וטעמו כאשר תצא לפניך סכוס וכמות שכרי. ויחר כ"ל לפרש מלת על ענין סבה, כמו
 על סדכך תחיה, שהחצב סבה אל החיות, לא על הלחם לצדו יחיה, שהלחם יהיה סבה אל החיים,
 כן על שכרי פירושו סבה שכרי (ד"א פעראלאססונג לו מיינעם לאהנע) כלומר הסבה אשר מונה
 יסוצב שכרי, והודיע יעקב ללצן צמירוש שבהסירו. כל העקורים והטלואים ישמלד הוא צאמת מן
 הסצרי אשר על ידם יחילדו נקודים וטלואים, אם שאמר לו צמירוש להליג מקלות חשופי לכן, או
 אמר לו צמחם אעשה השמליות צהצמתי עקודים וטלואים, וטעם כי תצוה על שכרי לפניך, הסבה
 אשר מונה תחילד שכרי היא תצא לפניך, כאילו יאמר אתה צעניך תראה את הסבה המסבבת
 את שכרי (ד"א פעראלאססונג מיינעם לאהנעם זקלל אץ דייעער געגענווארט געשעען) וצוה
 תראה לדקתי, אף שהדבר מפורסם שהכח הדמיון פועל צמוצרות מה שצמח צדמיונה צחוק,
 וגם נחקרי הטבע צדור זה מוכיחים צצירור כי כח הדמיון פועל על העוצר צין שהוא צעעת
 הסריון צין קודם אליו, מ"ע החוש מעיד שאין מוצע חשופי המקלות להוליד כל פעם כפי מה
 שהתנה, צטנה זו עקודים, וצטנה אחרת כאשר המליף מנשכרתו להיות נקודים גרמו המקלות לנקודים,
 וכשהתנה עליו טלואים יולידו טלואים, כי אמנם הציגתו המקלות לא היה רק מנעשה כל שהוא
 כהשלכת קונו צסיר צאליטע וכנטיית מטה אהרן דומייהם, והעיקר שחפלתו ולדקתו תועיל צדצרי;
 ולכן כאשר שומע לצן תקות יעקב לקבל שכרו צדרך תצולה שאיננה צדרכי הטבע, שמת צלצו
 והסכים לתנאי ואמר הן לו יהי כדצריך. עיין צר"ם כמה התיגע לייצב לשון המקרא לפיכ"י ומה
 השמלדו המפרשים לייצב אץ התנהג יעקב צמיר האצות צדרך רמאות שאינו ראוי אף לפטר אנשים
 ולחיש א, ובחיר האצות יעשה כאלה למיני ואחי אמו, ואין לנפרשים מנוח רק לומר שהתנה
 יעקב עם לצן צעשיית תצולה, וכבר טען עליהם הראשם שאין זכר לזה צנקרא, ולדצרינו תנאי
 זה הזכיר לו צמירוש צאמורו אליו תצוה על שכרי לפניך. ובמאדצרי"ז (קס"א ח') דהא יעקב לא
 עבד צבין דיטול מדילי למנגא, אלא כלא צקוטעט וטלינו דרעותא ולא עוד אלא דחיהו נטיל רשו
 מלצן, וצאמנה לשון המקרא מוקשה לדעת המפרשים כי ספח כל אשר אינו לא נוכל לתצרו לרישא
 וענתה וגר כי מי שאינו נצ אץ ליחם אליו צוה מעלת האדקות. ולפיכ"י צריכים להוסיף על
 לשון המקרא תצוה צדצרי הר"א מרחי, ולדצרינו דמלת על ענינו סבה מן וישטום עשו את
 יעקב על הצרכה טעטעוה סבה הצרכה, וכן מורגל צדצרי קטונונו לומר עליו ית' עלה כל העלות,
 מוטעם על שכרי דצרי ש"סוצב מוננו שכרי המדוצר דהיינו עקודים ונקודים. (ד"א פעראלאססונג
 מיינעם לאהנעם) (ולחיות שמלת על לענין סבה עיקרה צלממותה עלה צה"א, ספיר מוצב עליו
 מלת תצא צתייו נקצה נמתה). לפי"ז אחר אמרו תחלה שהטלודים עקודים ונקודים יהיה שכרי,
 יחשב יעקב לפי שזה יהיה ע"י סגולה תצולית שאינו מדרך הטבעי הכללי בהגו, ואם יעשה
 צמתר יראה תצולות מונה, לכן אמר אליו, ציום מחר תענה צי לדקתי, כי לא אעלים מנך
 המנעשה אשר אעשה ס"סוצב מוננו שכרי המדוצר צינינו. ואמר אח"כ כל אשר אינו וגר, למזק
 תנאו וכפלו צמיוצ וטליים, מה שיהיה צמם כפי המדוצר יהיה שכרי, ואשר לא יהיה צהן כן יחשב
 כגנבה צדי. וקיים יעקב צדורו זה כעצוהר לפנינו וקח לו יעקב: (לו) דרך שלשה ימים.
 החייקם כ"כ לצן כדי שהאלף הששאות ציר יעקב לא יראו את העקוד והנקוד והטלוא שה"י צלאנו,
 ולא יהיו חקיקים אלו לאלו צאוסן שלא יולדו צלאן יעקב שום נקוד וטלוא, ועי"ז ילא יעקב צדיים
 ריקיות. וכאשר ראה יעקב כוונת לצן הרעה צזה, השמלד לחקנו מלד המקלות, ולולי תצולות
 מונה של לצן לא היה עושה יעקב תצולת המקלות (ר"י"א): הגותרת. הרעעות שצנה הטולות
 והעקרות

והעקרות (רפ"י מרבותיו). רד"ם אמר נכוונה דרשנסם, מדקיים קרא לעיל ויתן צד נניו, וחי קאי על הנקוד והטלוח והסוס שהזכיר הל' לומר ויחנס, ומדלמך ויתן זה יורה שנתן צד נניו כל הטובות, ע"כ. וז"ל דעת רבותיו מדלמך לשון הנותרות ולא אמר הכשירות, כי לשון נותר יורה על הפסחות, כמ"ש (צבא צבאיר הצד). וכמ"ס צב"ר, ר"ל אמר הנותרות, מנהק ציפין מנהק עקרין מנהון קולרין, נחרת כתיב כמד"ל נחר כתי' ושכ"י, ע"כ. ל"ל כי מומלת נחרת עד סופו, הוא תוספת חסד החלמדיים שהוסף דברים אלה דרך פירוש, וכי מלשון כד"ל וכי שאין זה נהוג כ"כ במדרש להציף פירוש חיצה ממה ששימשו חיצה זו במקום אשר באגדה, גם תוספת זה אינו מוסכם עם מליחות ספרים המדויקים שלנו שגמלת הנותרת מללה וי"ו אשר הר"ן. אמנם פי' דברי רבותיו הוא מיוסד על דרכי הלשון מדלל כתיב השפחות: (ל"ו) ויקח לו יעקב. דע כי מה שלקח יעקב מקל לבנה לא עשה מדעת עלמו רק ע"פ המלאך, כי כן אמר יעקב לרמל ולללה שאמר לו המלאך שא עיניך וראה כל העמודים וגו' ואח"כ ויקח לו יעקב מקל לבנה ואין מוקדם ומאוחר בחזרה, והנה יעקב כשראה המראה הזאת בחלום ידע שהקציה עושה לו כם כדי שלא יימנה אותו לנן, כמ"ס ואלהי אבי היה עמדי, ואמר לולי אלהי אבי ופחד יחם היה לי, ואשר פרחא כי מן השמים עשרים אותו הליג המקלות ההם כדי שיחקיים הגם ע"י מעשה טבעי' כמו שמיני שאמר הקצ"ה ליהושע במלחמתו עי' (יהושע ח') שים לך ארבע לעיר עמרתיו, וכיון שכל מלחמותיהם של ישראל היה ע"י כם מה להם לאורז, אבל למה שייעשה דבר להיות סבה לגם, קן יעקב כשאמר לו המלאך שא נא עיניך וראה כל העמודים האלה וגו' הבין שללוקח משל דומיון כאמר לו (מדברי רב"ם) והדבר מיוסד עם מה שאמרו הראשונים, שכל גזירת עירק שעוד לא ילא עכמיומו אל השועל באחה דגומא וסינון, עדיין אין קיומו מוחלט שיהיה, ואפשרי הוא להחבטל, אמנם אשר שילא לחיזה שועל דומיון שוב אינו מתחבטל (עיין ר"ם במאמר הארץ אשר אהה שוכב עליה ואמרו עליו קבלה וגו') ולכן למה הע"י אל הנביאים שיעשו אחיה פעולה להחלבם זו דברי נבואתם כדי להחליט קיומם במעולה זאת, וכן עשה אלישע באמרו (מ"ב י"ג) קם קמת ופנים וגו' הרכב ידך וגו' ירה ויור וגו', והכית את חרם, וכן הוא הענין במלומות, אף שהחלום מורה לחולמו אחו גדולה וטובה, עדיין אפשרי הוא להחבטל עד צוא הפותר האמתי ופותר את המכחן ומולאו צפפתיו, עקינות שפתים צוה הוי מעשה להחליט קיומו, קן יעקב כאשר ראה בחלום העמודים העולים על האלן עקורים נקדים וצדודים עשה מעשה המקלות להחליט קיום החלום, ויתכן לכוונה זו אח"כ (לקמן מ"א) והיה בכל יחס האלן המקשרות ושם יעקב וגו' שהיה ראוי לומר שם צלל וי"ו, אמנם צבונה הוסף אות וי"ו לעורר ששינה זו הוספה היחה על מה שקדם לו והוא החלום. ולפי"ז אין פירוש ויקח לו כמו ויקח לו לתקן שתי נשים, כי המקלות היו שלו ומה לו ליקח אותם לעלמו, אבל טעם מלת לו, כמו ותקם לו אמר אשה מארץ מזרחים (וירא כ"א) דמלת לו מוסב על ישמעאל, וכמו ויקח לו את כל אלה (לך לך ט"ו י"ד) דמלת לו על המוחכר מוקדם שאמר לו ה' קחה לי עגלה משלשת ע"י אמר ויקח לו שלקח לשמו שלקחתו את כל אלה לא היחה מדעת עלמו, כי"ל לכדת האוי ממונו ימי, קן הכא טעם ויקח לו, לקח המקלות לכדת חלום הנבואה שהראה לו המלאך עתודים העולים וגו' (אויף דעסען פֿערזאלאסאונג), ויתכן יומר ע"י הפשט, למה שנאלמו אות למ"ד השמות ומצרו מלת אל הכורחת מלת לפני, ויאמר משה אל ה' תרגומו קדם ה'. ויאמר לוע אליהם (וירא י"א י"ם) פי' הריטנ"א צפניהם כמו ויהללו אותה אל פרעה לפני פרעה, רמ' נישוח לה' תרגומו קדם ה', ויקחו לי תרומה תרגומו קדמי, קחה לי עגלה משלשת תרגומו קריצ קדמי, ויקח לו את כל אלה תרגומו קדמוהי, ולפי"ז גם כאן ויקח לו יעקב פירושו לפניו, ומוסב על לנן המוחכר במקרא הקדום, וקיים יעקב צוה מה שאמר ללנן, כי תבא על שכרי לפניך שפירושו אהה צעייך תראה את הדבר שמוסב ממונו שכרי בהמילדות עקורים ונקודים, וכאן הודיע הכתוב שקיים יעקב דבורו, שלקח את המקלות לפני לנן שצעיינו יראה בהלגתם לעיני האלן צבואם לשמות. ולהיות שחבובלה זו איננה רק סגולה שאינו במהלך הטבעי הכללי, לכן לא חשש לנן עליו כלל כי אין צמנו אלה תקוה לחועלת גדולה כ"כ, ויעקב סתך על המוצטח לו בחלומו העמודים העולים על האלן: (ל"ח) אשר תבאן. המפרש אשר תבאנה במקום שתבאנה, הנגינה עומדת נגדו, כי היה האתגת ראוי תחת האלן השני שבו פסק הדבור, אמנם פירוש אשר תבאן כתי' שתבאנה, כמו אשר ייטב לך, ואשר תבאן מאל שפי' כדי שייטב לך, וכן כאן כדי שתבאנה האלן לשמות לננה האלן, אלה תבאנה נכח אלה כדרכן צבואן לשמות, ומתוך שדוקות זו את זו יינאלו העמודים מקום לעלות ויחמנה, ולפי"ז הכל דבור אחד מן אשר תבאן עד ס"פ (רל"ט): (ל"ט) עקדים נקדים ושלאים. לידת שנויי מנחות הללו היה צבואים מוחלטים כל פעם כפי מה שהחליף עליה לנן את משכורתו, ומאמר יעקב (ל"א ח') אם כה יאמר וגו' והכתוב קילר ואמר דרך כלל שילדו האלן צעיטיי מארזי הללו

בראשית ל לא

הללו, חננס זה היה כל פעם בזמן מיוחד לפי מה שהתנה עליו: (ט) בצאן לבן. חיה ענה
לזבן, ולא הביייתי למה לא נפרש מלת לזבן על מראה הלזבן (ווייס), והיא המכוון כפשוטו ששם
את פני האזן אשר מראיתם כולו לזבן נוכח האזן שהם עוקדים צעלי מראות שונות להתפעל מהם:
ולא שחם. ר"ל צעלי המראות השונות לא שם בתוך האזן צעלי מראות הלזבן בתערובות רק
נוכחם ונגדם וכבר אמרו קלם המפרשים, כי צלאל לזבן שב על ריתו, ושיעורו שנתן בכל אהן לזבן
פני האזן אל כל עקוד ואל כל חוס. וצאמת חיש לזבן היה לפי התנאי צעל האזן הלזבן, וזה
ודא חמת היא:

לא (א) כל אשר לאבינו. האזן שיש לו הם אשר לאבינו: **והאשר לאבינו.** שפחות ועצדים
גמלים וממורים הם מן האזן אשר לאבינו שמכרם ולקח מהם כל חלה: (ו) **ואתנה**
ירעתן. להמדקקים ההיא נוסף, ודוריה אשר צעבור שהדבור אינו לא ליחיד ולא לרבים כ"א
לשנים, כי כן מנהג לשון ערב להסיף ה"א בקוף החייה כשהלשון לשנים, וכמהו ואתנה לאני
(יחזקאל ל"ד). כי תיבת לזבן כוללת שני מיינס כנשים ועוים, ויתכן כי כמהו לימנה שצממוך,
גם עיני תראינה (מיכה ז'), האזנה אחרתי (לעיל ד'), התחברו בהם האר"י והדגש שהם סימני
הרצוי והיחידות בפעלים, צעבור שמספר השנים גם הוא ממוצע בין האחדות והרצוי כידוע לתכתי
המספר, וזהו נמלטו התיבות מזורותן: (ז) **עשרת שנים.** יתכן שהוא משרש ינה כמו אל מונו חיש
את עמינו, וטעמו עשר רמיית, חף שכתוב מסר וי"ו, כמו מוריס משרש ירה מודים מידה (רל"ט)
וכן והאכלתי את מוניך (ישעי'): (יא) **מלאך אלהים.** המלאך לא יאמר אנכי האל וגו' אשר נדרת
לי, ור"ל שהמלאך ידבר בשם שולחו, והרמז"ן כי ע"ד האמת יאמר המלאך אנכי האל והוא המלאך
הגואל, יעו"ט וברכ"ט. וגם הפסע יצנה לזה, ומרגום המלאך אלהים (אללוויקער, אללגענווארטעיגעט),
ומנואח העיב צורח מלאך ה' אל אברהם. וצורח מלאך ה' אל משה צבנה: (ב) **על בלי.** כי
דך לב האדם לעורר אותו מה שבלב מצרו לעשות לו, והי' מן העצב שלב לזבן יגיד לו ויודיענו
כי יעקב יברח ממנו, חננס צממת לבו עשה יעקב להתנכס עם לזבן צאופן שלא יגיד לזבו ולא
יודיענו כי יעקב צורח ממנו, כי הי' מתראה לפניו כאילו עוד לו עמו וייטב צעיניו לשבת אתו,
ולקצה זו הי' לזבן מנחה כי לב יעקב אתו כחמול שלשום, וצדך זה גנב יעקב את לב לזבן שלא
הרגיש בלזבו שום השמנות שיודיענו ויגידנו מצריחתו (רמ"א): (כד) **משוב עד רע.** לא תפחנו
שישוב צמתך לו תקוה להיטיב עמו ולא תגוס אותו להרע עמו (רע"ס): (כט) **יש לאל ידי.**
להמפרשים הוא הסוך והראוי יש אל לדי, ולרע"ס שם אל הונס על הכח המעמיד ומחזיק הדבר
על תקוה ומכונו, והוא הכח הפשוט שלרדך לקיום הדבר, ולגו"ד לאל כנוי יחס לו, ופי' יש ידי
לאל דהיינו לאותו כח הרדך לי להשלים לי הדבר שהוא, ומלת ידי כנוי למשלחת הנוף הרדך
צהשלמת המעשה, וכמהו ואין לאל ידיך (דברים כ"ח), ואין לאל ידינו (נחמ"י ה') דהיינו הכח
הפשוט הרדך לדבר הפשוט: **לעשות עמכם רע.** אשר עמכם בלשון רבים, כי הרעע הזה הנושא
לא כפתה פניו להתחלל צרשעמו לאמר לולי הוחר מאלהים לא על יעקב לזבו היה מתאכזר כי
גם על צותיו עם כל יונאי מלגיהם: (לא) **בי יראתי בי אמרתי.** פי' לכן לא גליתי את אונך,
כי יראתי אם הייתי חומר לך פן תגזול; כי הכאשון הוא נתינת הטעם כמו ולא נחם כי קרוב הוא
ותרגומו (ווי"ל), והשני כמלת אם התנאי כמו כי תפגע שור אינך ותרגומו (ווען). שמעתי מפי
ידיי הרבני מיהרר משה צערלין מפה, ואין כאן יחוד לשון, והוא נכון: (לב) **לא יחיה.** כי משב
שגבן אותם אחד מעצדיו וצדדים ולחזור לקורו, וזהו היה מייב מיתה (רע"ס): (לט) **גנבת.**
להמפרשים הי"ד נוסף והגניבה מלרע ואין לטעות שהי"ד לכנוי המדבר דל"כ הימה הצי"ת ראוי'
להיות נקמטה, אבל רצתי צבויים שרתי צמדינות (חיכה ח') הגניבה מלעיל להצדיל בין הי"ד הנוסף
ובין וי"ד סימן המדבר (רע"ס). והונקלם תרגם נערית ציממא, נראה שהוא מפרש לשון גניבה
עיני העולם וכסוי, וכמו שמתרגם ותגנב אותי וכסית מני, ולר"וה הי"ד צגייהם לכנוי המדבר, והצי"ת
צשו"א כדי להרץ התיבה אל אשר לפניו, וטעמו הגנבת מונני ציום והגנבת מונני צלילי מדי
תצקטינה, והי' מדי תצקטינה משמע לפניו ולאחריו: (מב) **ואחד יצחק.** דחיל לי יתק, כ"ח
אונקלם ויצי"ע, מי שילתק מפחד ממנו, לפי שפחד מה' ומסר עלונו צדבר העקדה (רד"ק) ולמה
דחיתא צמכרשצ"י (לך לך פי"ז צ') יתק חודע לכלא דחית דין וחית דין לעילא להתפרע מרשיעיא,
וחיורו חתער דינא צעלמא צגין דידחלון לי' לקצ"ה כל בני עלמא נראה לזבן כינה את אלהים בשם
פחד יתק כמדחו כי לימד את הרבים לפחד מתימות משפטי ה' ודיניו, כי עזו ואפו על עובדיו
ושלא יתק ה' כל עושי עול ורשע, ושמים וארץ עומדים לדיניו, כי כלם עבדיו להיות שלוחיו,
וכל גלולי עונות העושים כחמים מגואלים צנטש האדם, הם למחור פניו ית', וזהו השי"ת רבים
מעון והאכיר יעקב שם זה למען הפל אימתה ופחד על לזבן צללי עשות מה שחשב בלבו לעקור את
הכל